

СІЧЕНЬ
JANUARY

1961

ОВИД

Н О Р І З О Н

Рік XII., Ч. 1 (112)

ЦІНА 30¢

ВИДАВНИЦТВО МИКОЛИ ДЕНИСЮКА

ВИДАЛО ТРИ НОВІ (досі ще не друковані) ОРИГІНАЛЬНІ ТВОРИ
СЬОГОЧАСНИХ УКРАЇНСЬКИХ ПИСЬМЕННИКІВ

Юрій Тис
НА СВІТАНКУ

біографічна повість з життя Марка
Вовчка.

Літературна й мовна редакція:
Ст. Риндик та І. Боднарук.

Сторінок 404
Ціна дол. 4.50

Софія Парфанович
ВІРНИЙ ПРИЯТЕЛЬ

(оповідання з життя домашнього
кота з ілюстраціями для старших і
для молоді)

Літературний і мовний редактор:

А. Юриняк.
Сторінок 208
Ціна дол. 2.50

Галя Лагодинська
ДО СОНЦЯ — ДО ВОЛІ
(Мандрівка юности)
— повість —

Літературна й мовна редакція:
А. Калиновський та І. Боднарук.
Сторінок 256
Ціна дол. 3.00

Рекомендуємо нашим читачам цей гарний комплект нових літературних творів, що відзеркалюють наше минуле, з погідним українським духовим кліматом і благородним серцем української людини. Книжки читаються легко і з зацікавленням.

Усі три книжки видані люксово (так само, як Твори Тараса Шевченка й Трилогія Богдана Лепкого), в твердій оправі, в імітації шкіри, з позолоченням, у мистецькому оформленні Оксани Мошинської.

Ціна всіх трьох книжок разом дол. 10.00

Замовлення приймаємо також без завдатку на сплати. Книжки висилаємо зворотною поштою.

Замовлення і гроші слати на адресу видавництва:

MYKOLA DENYSIUK PUBLISHING COMPANY

2226 W. Chicago Avenue

Phone EV. 4-3868

Chicago, 22, Ill.

ОВИД

H O R I Z O N

The Monthly Newsmagazine
Vol. XII. No. 1 — January 1961

EDITOR

Mykola Denysiuk

PUBLISHER

Mykola Denysiuk Publishing Co.
2226 W. Chicago Ave.
Chicago 22, Illinois, U.S.A.
Tel.: EVerglade 4-3868

REPRESENTATIVES:

South America:

Mychajlo Danylyshyn
c. Mozart 614
Buenos Aires, Rep. Argentina.

Australia

Fokshan Library & Book Supply
1 Barvon St.
Glenroy W. 9. Vic.

England.

Ukrainian Booksellers
49. Linden Gardens
London W. 2.

Belgium

Ihnat Stachij
Esneux en Liege

Second-class mail privileges
authorized at Chicago, Illinois

Authorized as Second-class mail,
Post Office Dept., Ottawa

Composition & printed by
Mykola Denysiuk Printing Co.,
2226 W. Chicago Avenue
Chicago 22, Illinois — U.S.A.

All rights reserved under Interna-
tional and Pan-American Copyright
Conventions

Subscription \$3.00 yearly.

Видає й редагує
Микола Денисюк

Мовний редактор —
Іван Болнарук

Надісланих рукописів редакція не
звертає, як теж не веде листування
з приводу невикористаних матерія-
лів. Статті, підписані прізвищем чи
псевдонімом автора, не завжди від-
повідають поглядам редакції.

Редакція застерігає собі право ско-
рочувати статті й виправляти мову.

Всі права застережені.

Річна передплата;

Австралія і Англія	— шіл.	30.-
Бразилія	— крузейрів	240.-
Аргентина	— арг. пезів	120.-
ЗДА, Канада і ін.	— дол.	3.-
Німеччина	— ДМ	10.-
Франція	— фр. фр.	800.-

З М І С Т

Леся Храплива — Свят-Вечір	3
Гр. Голіян — Свят-вечір на чужині	4
Богдан Рубчак — Про сердитих і про генерацію	7
Роман Турянський — Сан Маріно — мініатюрна республіка	12
Петро Гончаренко — Хор і визвольницька пропаганда	14
— 3 Виставки Українського Мистецтва в Дітройті 1960	16
М. Диміцький — Медикаменти, які витворюють подібні думки та примушують говорити правду	18
Роман Дубляниця — Наш спортовий амбасадор	20
Олена Звичайна — Це було на світанку	21
Роман Завадович — Хор „Трембіта” в Чикаго	26
Осип Залеський — Орест Руснак	27
Серед книжок — Ганна Черинь — Камінний сад оживає	29

На обкладинці: Перший Митрополит Української Католицької Церкви в ЗДА, сл. п. Константин Богачевський (1884 - 1961), що упокоївся в навечеря Різдва Христового 1961 р., залишивши в глибокому смутку своїх вірних.

3 ВИСТАВКИ УКРАЇНСЬКОГО МИСТЕЦТВА В ДІТРОЙТІ

Заходами окремого комітету під проводом відомої нашої діячки, голови Ради м. Дітройту М. Бек, відбулася (в галерії тамошнього Мек Грегор Комюніті Артс Сентер — Вейн Стейт Університет Дітройт, Міч.) Виставка Українського Мистецтва, що пройшла з великим успіхом (від 24 вересня до 2 жовтня 1960 р.) У цьому числі „Овиду” подаємо декілька світлин експонатів учасників та загальних видів з цієї імпазантної виставки. Вгорі портрет Марусі Бек у народній ноші (Михайло Дмитренко.)

Від видавництва

Дванадцятий рік появи „Овиду” починаємо в найкращих видавничих умовах, у яких він дотепер появлявся. Однаково, як в Аргентині, так і в ЗДА, технічно-друкарські труднощі були часто на перешкоді навіть його правильної появи. Власна друкарня в основному усунула ці труднощі й тепер маємо змогу не тільки систематично видавати наш журнал, але й sukcesивно його далі розбудовувати редакційно й технічно. 1961 рік будемо переводити від знаком розбудови „Овиду”.

Мовним редактором „Овиду”, починаючи від цього числа, є мгр. **Іван Боднарук**, співробітник різних наших журналів і часописів, у яких друкує свої праці з історії української літератури й розвитку української літературної мови.

Літературна й мовна редакція книжкових видань нашого видавництва також забезпечена. Вестимуть її **Іван Боднарук** (закінчив редакцію Г. Лагодинської „До сонця — до волі” та Ю. Тиса „На світанку”, а тепер редагуватиме новий твір Наталени Королевої, що появиться накладом нашого видавництва) і **Роман Завадович**, письменник і дослідник української літератури й літературної мови (закінчив і передав уже до друку чергове наше видання Уляни Кравченко „Хризантеми”).

Адміністрацію „Овиду” з цим числом перебрав **Євген Филипович**, колишній адміністратор львівського відділу Українського Видавництва Краків-Львів, де працював він під керівництвом колишнього визначного українського видавця сл. п. Михайла Матчака, а раніше був адміністративним керівником видавництва дитячих книжок і журналу „Світ Дитини”, якого власником був відомий педагог український видавець-піонер Михайло Таранько.

Фахове керівництво друкарні нашого видавництва поповнив в останньому часі інж. **Андрій Гарасовський**, що дбатиме про технічне оформлення „Овиду” й наших книжкових видань. Степан Кутний, Лукіяні Єлінський, Іван Бойкевич і відтепер Андрій Гарасовський забезпечуватимуть не тільки доброякісну продукцію наших власних видань, але також і інших видань, що друкуватимуться в нашій друкарні (тепер друкуємо Степана Риндика „Логос” і Ярослави Острукової „Провалля”).

„Овид” у новому графічному оформленні роботи Оксани Мошинської. Попередні річники нашого журналу появлялися в графічному оформленні Віктора Цимбала (річники 1949-1955) й Бориса Крюкова (річники 1957-1960).

Авторам звертаємо увагу на умови співпраці з редакцією; деякі з них подаємо на першій сторінці. Зокрема просимо писати статті на машинці з копією або перед висиланням

манускрипту скопіювати (це коштує дуже дешево), щоб залишити для себе копію. Уже при першому читанні матеріалів робимо редакційні помітки та поправки, з якими невикористаних матеріалів повертати не можемо. Також не прийматимемо жадних застережень щодо речинців поміщування прийнятих до друку матеріалів.

„Овид” без пресового фонду появляється від самого початку свого існування. Ми дякуємо деяким нашим передплатникам і прихильникам, що виявили готовість до датків на пресовий фонд, але ми й надалі не прийматимемо жадних пожертв на кошти видавання нашого журналу.

Ціни на наші видання залишаються все незмінними. Всі книгарні й кольпортери зобов'язані продавати наші видання по проголошених нами цінах. З деякими видавництвами й книгарнями ми обмінювалися виданнями, але є й такі, що бувають супроти нас нельояльні та продають наші видання по „конкурентних” цінах. Таких продавців ми оминатимемо, щоб не впроваджували заміщення на книжковому ринку. Також книгарні мають заборону включати наші видання до т. зв. „випродажів” або „місяців дешевої книжки.”

Нові наші видання появляються згідно з проголошеним пляном.

Галя Лагодинська: ДО СОНЦЯ — ДО ВОЛІ (Мандрівка юности), ст. 256, тверда оправа в імітації шкіри, з позолоченням. Літературна й мовна редакція: А. Калиновський та І. Боднарук. Мистецьке оформлення Оксани Мошинської. Ціна дол. 3.00.

Софія Парфанович: ВІРНИЙ ПРИЯТЕЛЬ (оповідання з життя домашнього кота), стор. 208, тверда оправа в імітації шкіри, з позолоченням. Літературний й мовний редактор А. Юриняк. Рисунок й мистецьке оформлення Оксани Мошинської. Ціна дол. 2.50.

Обидві книжки вже появилися в продажу.

Юрій Тис: НА СВІТАНКУ (біографічна повість з життя Марка Вовчка), стор. 404, тверда оправа в імітації шкіри, з позолоченням. Літературна й мовна редакція: Ст. Риндик і І. Боднарук. Мистецьке оформлення Оксани Мошинської. Ціна дол. 4.50. Книжка вже видрукувана (тепер в оправі). Появиться в продажу в першій половині лютого 1961 р.

Уляна Кравченко: ХРИЗАНТЕМИ (повість) — в друку. Літературний й мовний редактор Роман Завадович.

Наталена Королева: QUID EST VERITAS (повість) — в підготові до друку. Літературний й мовний редактор Іван Боднарук.

Десятий том 14-томового видання творів Тараса Шевченка вже появилася.

Леся Храплива

Свят-Вечір

ЯСЕН МІСЯЦЬ ПОВИС У ПРОСТОРІ...
— ДАЙ ЖЕ, БОЖЕ, У ВЕЧІР РІЗДВЯНИЙ!
СВІТЯТЬ МОВЧКИ ДАЛЕКІІ ЗОРІ,
СНІП ЧУЖИЙ НА ПОКУТТІ В НАС В'ЯНЕ...

ЗНОВ ПОЛІНЯЛИ КОВРИ НА СТОЛІ,
ЗНОВ ПОВАГОМ СІВ СПОМИН НА ЛАВІ:
ПІДНЯЛИСЬ В ЯСНЕ НЕБО СОКОЛИ,
ГРАЮТЬ СУРМИ КНЯЗЯ СВЯТОСЛАВА.

РОЗГОРНУЛАСЬ ЗЕМЛЯ КОЛОСИСТА
І МЕДИ РОЗЛИЛИСЯ БЕЗ КРАЮ.
КОЖНА ХАТА ЗАСНІЖЕНА, ЧИСТА,
СВОЮ ВІЧНУ КОЛЯДКУ СПІВАЄ.

СВІТЯТЬ МОВЧКИ ЧУЖІ НАМ ЗОРІ,
ТУЖНО БЛИМАЄ СВІТЛО РІЗДВЯНЕ...
ВИЦВІТАЄ У ТИШІ В ПРОСТОРІ
ДАВНЯ МРІЯ, ЩО ВВІК НЕ ЗІВ'ЯНЕ.

З галерії Виставки Українського Мистецтва в Дітройті

Свят-вечір на чужині

Чотирикутний стіл, на ньому біленька ска-терка, дві свічки в ставниках, голубці з рижом, солодкі коржики й пляшка сидри — оце й свят-вечірна трапеза на чужині.

Блимавкою світять білі свічки. З ікон, прикрашених вишиваними рушниками, дивить-ся на інженера Мирослава Чумака далека дав-нина, прозора й світла, як перша радість пі-знання. Вона бере його в неволю різдв'яних звуків і кольорів. Вихром зринають у нього милі спогади.

— Нині я знову при дитячих роках життя, — починає Мирослав свою розповідь.

Меланія, спершись лівою рукою на стіл, уважливо ковтає чоловікові слова.

— Щось велике вабить мене до себе. Мо-же свята тривога вбогих пастухів, що наляка-лися зорі со сходу? А може небесна вістка про мир людям доброї волі?...

Чумаків голос злегка тремтить, водночас в очах його ясніють лагідні блиски і в серці теплішає благодійне самовдоволення.

— Хочеш послухати? — питає Меланію.

— Чого?

— Батькової розмови з учителем Назарком. Це було давним-давно, в перший день різдв'я-них свят.

— Добре, Миросю, говори!

Інженер Чумак зразу поринає в минувшину.

— „Мої діти”, — так почав мій батько і на мить занишк, мов би став на межі то-го, що вже пройшло, і цього, що має бути, — „наш учитель хоче, щоб ви якнайбільше вчилися, і я так хочу”.

— Мама видовжила лице й полохливо гля-нула на мене, — продовжає Мирослав, — бо протягом року мав я перший залишити рідну хату. Їй увижався великий мурований дім, відгороджений від довкілля високим парка-ном. Це була школа. Вона стояла посеред су-сідніх хаток, наче титульна літера над дріб-ними буквами.

— „Підеш від нас, синку”, твердо сказав мій тато. „Дома нам усім затісно”.

— Я відразу постарівся від його наказу. Ще й соромом налилась моя душа при зустрічі з Ірусею.

— „Студент!” — привітала сестричка мій аванс до учня великої школи. Через гнітюче збентеження втягнув я голову глибоко в пле-чі, але це не помагало. Тоді батько поспішив мені на поміч. „Тихо будь, порхавко!” закликав на Ірусю і одночасно прихилив її

до себе та поцілував у голову. „І ти підеш услід за братом. Я вас усіх, мої діти, пороз-пихаю по клясах, бо вчені руки без ясної голови — спутані й без сили”.

Інженер Чумак швидким поглядом обводить кімнату. Він уже не перший раз зауважує, що в куті немає дідуха, стіл без сіна, за вікна-ми — не сніг, а плями темнозеленого садка. Чужина.

Не хочеться спати обидвом подругам. Колядувати б... Кому? Меланія наливає в склянки холодної сидри і люб'язно до чоло-віка:

— За твою дитячу мрію!

Її слово, сказане в супроводі теплого по-сміху, — явний визов Мирославі. У відпо-відь він ладен зупинитись на правдах, прище-плених йому в школі й розвіяних невблаган-ною життєвою дійсністю, але йому що інше приходить на гадку.

— Не перебаранчай мені, Меласю, хай до-кінчу...” Тепер ви промовте, пане вчителю”, — просив мій батько вченого гостя, — „ви ж маєте більше світла в голові за мене”.

— Я цілком розгубився. Розчавила мене нова сила своєю небуденністю й врочистою серйозністю. В той час я радий був би чкур-нути на вулицю, між своїх однолітків, щоб погратися з ними в півжмурки й пирскати безтурботним сміхом. Але я мусів прислуха-тись до довгого й незрозумілого мені повчан-ня вчителя про мінливе життя.

— „Пусте було б наше життя бсз чорних літер із книжки”, — припечатав свою розмо-ву мудрий педагог. — „Іди, Миросю”, казав владно, „у широкий світ по великий і горіш-ній розум. Щастя тобі, Боже!”

Полум'яні язики свічок смикаються й швид-ко злизують легкотопну стеарину. Меланія за-думливо дивиться на свого чоловіка й слу-хає далі.

Після вчительової поради мій зір звернув-ся до матері. Їй я хотів виявити свою безбо-ронність, проте ніжна солодкість, що спли-вала з її очей, привела мене до покірливої резигнації.

„Катерино, а ти?” — спитав мій бать-ко. „Треба ж діло довершити”.

„Я?... А чого ж ти, Марку, мене пита-еш? Адже від давна давнього чоловіки відме-жувались від нашого бабинця і самі роблять мир та війну”.

— На тому ввірвала моя мати коротку су-

перечку з татом. Потім вона спинилась довше на якійсь світлій гадці й ласкаво глянула на мене.

— „Я давно важила своє сумління”, — сказала вона тихо, але, хай буде!... Иди, мій любистку, з книжкою у світ. Може де правду знайдеш”.

— Що ж було далі? — спохватку питає Меланія.

— Далі... мої батьки відійшли від нас, Петро загинув вояком у Карпатах, Ірусю вивезли до табору примусової праці, а я... ми — як бачиш.

У хаті душно. Мирослав із Меланією виходять надвір, у затишний садок, і вмощуються вдвох на низькій лавці. Довкруги них густі сумерки, в яких потонули канарійські фенікси, магнолії, каледонські аравкарії, широколисті олеандри, маляйські мічелії. Між ними буйно розрослись кущі перського бузку, китайських бамбуків та японських аралій.

Тепла й духмяна ніч. Інженер Чумак зсуває кепку на потилицю й з насолодою сприймає довколишні звуки та запахи зеленої буйности. Надслухує. Не чути ясних голосів малих колядників, дзеленькають лише за решітчастою огорожею трамваї і десь недалеко перегукуються відлюдні сичі.

Меланії здається, що до неї все промовляє: зорі, хмари, дерева. Ось зір її спрямований на дуба-старигана, що своєю надмірною розсохатістю майже придушив сусідні дерева. Дуб, цар лісів, сильний і відпорний у боротьбі проти шалених сніговійниць та морозних буревіїв, а тут, під Південним Хрестом, мусить дечим поступитись тисячолітньому кедрові..

— Про що думаєш? — питає свою дружину Мирослав, зацікавлений її загадковою мовчанкою.

— Не хитра моя гадка, — пробує виправдати себе заклопотана Меланія. — Твоя доповідь і... і сад викликають у мене, так би мовити, зворушливу розсудливість.

— Чому?

Меланія відповідає зсерця:

— Що ж його робити — я розчарована.

— Причина?

— Їх багато. Ось одна: — „Може де правду знайдеш”... Це слова твоєї матері. Я питаю: яку правду? Чи не ту, що, почавши з великої війни, люди ходять по землі наче боввани?

Меланії голос став тихіший. Бринить тугою.

— Зараз чомусь найсильніше натискають на мене духи минулих часів, — каже вона. — Кличуть до себе.

— Тобто, як це розуміти?

На настирливе домагання чоловіка Меланія без посміху каже:

— Чи не краще було б перенестись нам на село? Там більше миру, простоти, сердечности.

— Мене бентежать твої помисли, — ахає Мирослав, — ти, мабуть, бануєш за оманю й водночас живеш самим лише запереченням того, що є.

— Інакше я не можу, — впевняє Меланія. — Адже всюди розпаношилися тривога, ненависть, душевний холод, відчуженість. Всюди!

— І варварство, — підхоплює Мирослав. — Воно вкупі з мамонською принадою нинішнього світу притемнює чистий погляд на глибину внутрішнього життя.

Він нахилиється близьенько до дружини й заспокоює її м'яким голосом:

— Вороття в давнину немає, Меласю. Якщо у нас є життєва мета, то чого нам більше треба?

Вже друга по півночі. На опустошених вулицях скоро шмигають модерні шевролети. Звідусіль проноситься цілюща прохолода.

Меланине лице прояснюється загадковою посмішкою.

— Можливо, що ти, Миросю, розчовпав тайну мудреців, але я, здається, була б щасливішою, коли б менше знала.

Здивований Мирослав заперечливо хитає головою. На стрічці його уявлення пересовуються дорогі свідки дитячих років життя: батьки, вчителі, ближча й дальша родина. І Різдво — свято миру та любови. Де воно? Де та благодійна радість, що її з вертепом несли в кожную хату сяючі шастям личка його однолітків? Невже, що було колись ясне й правдиве, має потонути в морі людської нікчемности?

Він хоче продовжати розмову з дружиною. Справжню розмову — ту, що зачуває про своє „Я” і стукає до дверей „Ти”. Але Меланія зовсім поринає у свій світ. Її душа побивається за красою рідної землі, за блакиттю неба і світлодайним сходом сонця. Вона любить давніми гомінками вечорами, місячними ночами й незліченними співанками на зелених левадах.

Світло в хаті, оповитій густим жасмином, ще не потахло. В саду тихо-тихо. Не шелестять ні патлаті пальми, ні мімозолисті тарко. Вгорі ж, понад величезним дубом, шербиться місяць.

— Мені жалко, що ти неповинно страждаєш, — озивається Мирослав і обцілює Меласині руки. — Але я мушу заявити: все те, що ти помітила, й що я бачу — велике знамено часу.

— Так?

— Так. У тебе мрійна туга за минулим, у мене ж — мариво будучини. Одне й друге — втеча від життєвого смітника.

Подружня пара, обійнявшись, вертається в хату. Кімната тепер привітніша. Ясніє вертеп з яслами, спонукуючи Чумака до нових міркувань.

— Маємо вже кращу річницю зустрічі моїх покійників з учителем Назарком, — каже він принишклим голосом і виймає з комоди

пляшину з грудкою рідної землі та ставить її у вертепі, побіч ясел. — Так буде добре, правда?

— Очевидно, — відповідає Меланія й пильно глядить на суворо зосереджене чоловіче обличчя, сповнене пророчної візії. Тьмянний блиск світла й врочисто святвечірня тиша ще й надають йому своєрідного чару.

Мирослав, непомітно зідхнувши, каже:

— Маю ще кілька слів. Зараз свято миру. Внутрішнього миру. Раз у році ми розвантажуюмо себе й складаємо свою зброю в козли. Опісля з почуттям вдячності й радості йдемо у відому печеру, щоб бути свідком народження найбільшої драми всіх часів.

Чумакові гадки плывуть самотужки й доладно.

— Спитаєш мене може: якої драми? Я відповім: боротьби за людину. При тій нагоді назву тобі, Меласю, одне славне містечко, складене з сімох літер.

— Яке?

— Віфлеєм.

— Ну, й що?

— Отож бо й є, що змагання за новий образ людини з бігом часу буде зредуковане до простенької формули: за Віфлеєм, або проти нього. Це місто — ядро, довкруги якого у зростаючій кількості кружлятимуть, сказати б, живі електрони, обдаровані волею й розумом.

Меланія ледве сприймає мислі свого чоловіка. Вона пестливо гладить долонею його чоло й каже притишеним голосом.

— Ти забагато думаєш, Миросю. Я, мабуть, не помилюсь, коли поставлю тебе посеред філософів і містиків.

Балакучі подруги мимохіть скидаються очима.

— А я хочу бути між людьми, — пробує заперечити Мирослав і, провівши рукою по досить густій чуприні, простує далі до джерела пізнання. Він сидить, спершись на спинці крісла, й наполегливо вдивляється в пляшину, в якій зберігається земля з маминої могили. Озивається повагом:

— Правду я все таки знайшов, мамо. Велику правду — більшу за всі винаходи й науки.

Пізня літня ніч. Меланія втирає хустинкою очі, пізніше обидвоє з Мирославом схиляються навколінці біля стола, освітленого вже другою парою свічок. З їхніх грудей вихоплюється великий різдвяний гімн: „Бог Предвічний народився...”

З ВИСТАВКИ УКРАЇНСЬКОГО МИСТЕЦТВА В ДІТРОЙТІ 1960

О. Архипенко

Дві фігури

Про сердитих і про генерацію

(Лист до Яромира Левицького)

Пишу цих кілька думок під безпосереднім враженням Вашої цікавої й живої статті „Українська сердита генерація”, що була опублікована на сторінках цього журналу в грудні. Тому мої думки може й написані зашвидко, може недостатньо впорядковані. Однак їхнє ядро доводилось передумувати не раз. Думки ці не завжди в конфлікті з Вашими поглядами; найчастіше вони рівнобіжні, дещо доповнюючи, дещо по-своєму інтерпретуючи.

Я дуже радий, що Ви сердиті. І радий, що своє пересердя висловлюєте на сторінках української преси. В ситуації нашого народу й нашої еміграції, і в ситуації загіннотизованої сірим небом сучасної людини, треба якнайбільше сердитих людей-бунтарів. Але хоч пересердя в собі є свого роду „катарсис”, дуже потрібний в самобудуванні молоді людини, проте — за словами найглибшої „сердитої людини” післявоєнної доби (багато цікавішої за гістерику Осборна, якого згадуєте), Альберта Камюса — гнів мусить бути спрямований проти якоїсь реальної ситуації, що її бунтар до дна пережив своїм „я”. Відсутність цілі гніву або погано спостережена чи імліста ціль може стати причиною багатьох лих.

Яка ж ціль Вашого гніву? Чи Ваша боротьба не є боротьбою з вітряками? Чи не ліпше було б скерувати Ваш гнів у протилежний напрям, на Вашу власну твердиню й твердині Ваших друзів? У моєму розумінні, Ви сердитесь на „батьків” за те, що вони вимагають від Вас, від „молодих”, активної симпатії до їхньої „лінії”, що в наших обставинах стала анахронізмом і що взагалі ніколи дуже здоровою не була. Тут, я думаю, є кілька помилок. На широкому світі є багато наших „батьків”, і не всі вони мають однакову „лінію”. Є різні „лінії”, а буває й так, що кожна особистість плекає власну „лінію”, а всі вони злучені в певних точках особистою відповідальністю за щастя народу. Але говорім про ту більшість, що не вміє думати за себе. Мрії валяться одна по одній, і не видно нічого, що могло б ті мрії заступити. Та ситуація починає бути щораз ясніша як нам, так і тим же „батькам”. Вони звертаються до молоді: „Поможіть нам!” Гордість не дозволяє на пряме прохання, але воно помітне в усіх отих погрозах, в тій нервовій конфронтації з молоддю. І їх прохання гине в порожнечі.

Молодим може бути корисно чи некорисно, цікаво чи нецікаво займатися українськими проблемами. Це їх власний вибір, і ніхто, навіть батьки, силою їх в українські справи не заведе. Проте, не можна говорити пусті фрази, не можна казати, що молодь не працює тому, що „старі” її не розуміють. Бо всі можливості відкриті для будівництва нових будівель. Залі відкриті для рефератів, сторінки преси відкриті для статей, організації відкриті для праці. Не можна з дитячою впертістю сердитися на те, що „старі” не захоплені „стопроцентово” нашою працею. Годі по-дитячому хотіти перебудувати особистості, що будувались у судорогах фізичної боротьби й на терпкому камені скитальських доріг. І врешті, кого ми маємо будувати — їх чи самі себе?

Я не можу поєднати Вашої „сердитої молоді людини” з людиною, що бажає матеріального добробуту, з ідеологією безідейного матеріалізму, або „ідеологією власного городчика”. В моєму світогляді цих обоє людей ніяк не можуть злитися в одну людину. Але можливо це тому, що я дуже слабкий діалектик. Все таки, я говоритиму про них, як про двоє окремих людей.

Подивімся, незнайомий друже, на реальну нашу ситуацію. Я думаю, що ми й більшість наших молодих людей належимо не до „сердитої”, а до „нецікавої генерації”. Так, наша генерація (бо ми з Вами належимо, здається, до тієї самої генерації) дуже нецікава. Я волю провести вечір за чашкою кави з шорстким „старим” українським, наприклад, лікарем, в очах якого ще горить гнів бурхливої молодости й на чолі якого перехристилися зморшки багатьох криз, і голосно не погоджуватися з кожним його твердженням, ніж сидіти з незвичайно гладким, чемненьким молодим українським лікарем-„професіоналістом”, який цілими годинами торочитиме мені або про ентеральгію, або про авта. А щодо завваги п. Хоростіля, то „раціональні” молоді люди, з „раціональним” підходом навіть до любови, мають неутральний колір і неутральну температуру — вони сірі, і від них ні жарко, ні холодно. Погляньте колинебудь у старі студентські журнали. Ідеї, що там кипіли, можуть бути чужі нам, можуть нам здаватися чудними й незрозумілими, а деякі навіть і шкідливими, але там була дія, друже, там був рух,

там була „атмосфера”! А тепер погляньте на „Студентське Слово”. Звіт за звітом, за звітом звіт... Часом оте „Студентське Слово” нудніше за сторінки УНСоюзу, що ними так сумлінно й безпошадно обдаровує нас „Свобода”.

А тепер щодо імпрез. Правда, часом імпрези „батьків” бувають бездоганними зразками тотального, безкомпромісового обмеження. Але скажіть, хіба імпрези молодих уже аж такі цікаві? Марта Богачевська, що її так бадьоро цитуєте, ясно пише: „Майже п’ять років боремось в управах наших товариств, зокрема студентських, проти нецікавих імпрез, проти зануджування нас і наших гостей. Всі наші спроби побороти це виявилися даремними”. З ким же так бореться симпатична (як видно з цитати) панна Богачевська? Хто ж тому винен? Невже знову „батьки”? Хіба вони влаштовують Вам навіть Ваші студентські імпрези? А якщо управа якоїсь „Студентської громади” застара, чому „молоді” не придуть на загальні збори й не поставлять свої кандидатури, не зроблять маленької „виборчої кампанії”, як це робиться в організаціях інших культурних націй? Здається, хтось уже писав, що найбільш конвенційний, традиційний підхід до українських проблем на еміграції можна зустріти саме на студентських з’їздах, які власне мусіли б бути горнами нових ідей. Чи всі доповідачі аж такі вже консерватисти? Можливо дехто й є принциповий консерватист, але я думаю, що головна причина в тому, що, висловлюючи традиційну думку, не треба думати. А „нецікава генерація” не любить думати! Пощо ангажувати той неприємний процес, коли можна послугуватися квазі-соціологічними, „ніби-вченими”, велемудрими фразами, які так дуже притаманні сучасним публікаціям саме „ідеологічної” молоді. Я не говорю про 35-ти літніх доповідачів. Говорю про 20-26-ти літніх. А як же реагує на такі, і взагалі всякі, реферати наша „нецікава генерація”? Чи приймає участь в дискусії, чи чола її напружені запалом і переживанням, або хоч „раціональною” думкою? Та куди там! Кожний нетерпляче дивиться на годинника і скеровує все своє „пересердя” на невинну секундну стрілку. Точно так, як на найнудніший із академій. А тоді всі чемненько плещуть у долоні і спішають одягатися на „Великий Осінній Баль”, що неодмінно закінчує всі такі з’їзди і для учасників має просто магічне значення. Одна з найгарячіших дискусій із усіх з’їздів, на яких я був, мала за тему „чертерування” літака до Європи (я можу помилятися щодо теми, бо саме

тоді зосереджено гіпнотизував свого старенького годинника, секундна стрілка якого немов і собі заворожилася палкими словами і цілком зупинилась). А хлопці горіли, як смереки. Навіть „найраціональніші” перемінилися в тигрів! Аж гай гудів! Потім я чув, що той літак таки ніколи не з’явився. Але може то був інший якийсь літак.

Майже кожний старший інтелігент пам’ятає визначних „сердитих людей” своєї молодости. А був їх цілий спектр. Франко і Драгоманов, Липинський і Грушевський, Леся Українка й Василь Стефаник, Донцов і Хвильовий, Олена Теліга й Підмогильний, Маланюк і Осьмачка. Більшість із них горіла великим, справжнім гнівом до своїх попередників. Був і „Вісник”, і „Дзвони”, і „Плуг”, і „Літературний Ярмарок”, і „Сигнали”, і навіть „Вікна”... Були й цілком крайні на спектрі, як от сердитий Валеріян Поліщук, що в своєму нарисі відкрито інтернаціоналістичних тенденцій „Пульс епохи” вилаяв усіх і вся, від Тичини аж до Донцова, а за приклад ставив Волта Вітмена. Його, разом із сердитим футуристом Семенком, большевики „прибрали”. Було тих сердитих чимало. Вибирай, хто до вподоби, або по своєму ставай сердитим. Все одно щодня відважуватимеш свою фізичну волю, щодня буде перед очима примара ворожої тюрми. Ви всміхаєтесь: „Хіба він не читав моєї статті? А може йому порадило змінити окуляри? Я ж писав, що наша генерація проти „ідеологій”, і Хоростіля цитував, який каже, що проблема „старих” в тому, що хочуть один одного втопити в ложці води!” Я знаю, що Ви так писали. І я погоджуюся з Вами. Але мені йдеться про той дух „сердитої людини”, про те ядро її, яке мали „старі”, а яке наша генерація цілком забула. Ви пригадуєте — на початку листа я сказав, що говоритиму про сердитого і про того „з городчиком”, як про двоє окремих людей.

Прийшли нові часи, а з ними нові „сердиті люди”. На щастя, „нецікава генерація” має й своїх „сердитих”, і вони інакші, ніж їхні попередники. Вони можливо трішки старші за пересічного „нецікавого”, стриманіші за „старих”, часто довго думаючи про те, що мають сказати. Вони великі індивідуалісти. Приймають Захід не для потреб своєї „лінії”, а відкрито, як рівний рівного, бо вважають і себе й свій народ за інтегральну частину Заходу. Без комплексу меншевартості і без фальшивої гордості. Без фальшу. Люблять тверезо подивитися на ситуацію, чи, як один із них висловлюється, на „реалітети”. Але про них не можна говорити загально, бо всі вони ду-

же різні. І вони творили контакт із оточенням — багато з них учить в університетах, дехто є інженерами, дехто співпрацює в виданнях своїх нових країн. Під час цього писання падають у свідомість деякі імена: Ярослав Зенон Пеленський, Василь Маркус, Лев Білас, Кирило Митрович, Емма Андіївська, Олег Зуєвський, Женья Васильківська, Марта Калитовська, Богдан Бойчук, Юрій Тарнавський, Патриція Килина, Юрій Соловій, Ярослава Геруляк, Михайло Урбан, Анатоль Коломиєць... Дехто з них напевно буде сердитись, що попав на цей мій список: „При чому тут я? Не плутайте мене, будь ласка, з Керуаком! Я історик (скульптор, філософ, поет, маляр) і на нікого не збираюся сердитись. Відчепіться з Вашими „генераціями“! „Бо хоч дехто з них часом напише полемічну статтю (знамениті полемічні статті Пеленського, Соловія, Бойчука), проте всі вони перш за все сердиті творчо, переоцінюючи вартості в своїх полях зацікавлення. Не подобається щось, сів і зробив так, як подобається. Неправдиве щось, показав те, що вважаю за правдиве. Пересердя їхнє виростає в спокійну працю: в монографії, есеї, драми, оповідання, поеми, скульптури, полотна, музичні композиції. Нечасто сваряться вони з „старими“. „Старі“ роблять своє, а вони своє, і все разом стане колись новими листками на дереві української культури. А як треба, заговорять з „старими“ про цілком конкретні справи, наприклад, інтерпретацію Грушевського, чи насвітлення Визвольних Змагань, чи літературні стилі, чи мистецькі напрями. Без гістерії. Як же діють вони на „нецікаву генерацію“? Чи молодий „професіоналіст“ може говорити про них з такою любов'ю або ненавистю (або, як хочете — раціонально аналізуючи їх), як говорять „старі“ про своїх „сердитих“ людей? Або чи він принаймні знає щонебудь про них, чи знає хоч їхні імена? А „сердиті“ інших націй, що з ними, як Ви кажете, „нецікава генерація“ духово зв'язана, добре знають своїх, зрештою досить плохеньких Гінсбергів, Керуаків, Саганів, Дюбуфе, Осборнів.

Отже, чому ми не цікавимося нашими „сердитими молодими людьми“? Чи тому, що українські „сердиті“ не сенсаційні, не курять наркотиків, не шаліють в „Джегуарах“ і не одягаються в пестрі сорочки на те, щоб звернути до себе нашу увагу? Чи тому, що вони не намагаються заволодіти Вашою волею, не намагаються вкрати Вас для своїх концепцій правди, не намагаються силою влізти в Ваш світогляд, як це робив дехто з наших сердитих попередників? Ви сказали, що ми спокій-

на, вдумлива „сердита генерація“, отже, чому абсолютно нічого не знаємо про своїх цікавих ровесників, що боліють тим, що ми — серйозних, спокійних вдумливих українських „молодих сердитих людей“? Знаєте, чому це так? Бо ми — нецікава, сіра, літепла генерація. А хто ж цікавиться творчими „сердитими молодими людьми“? Цікавляться ними, уважно слідкуючи за кожним рухом, напружено-звужені очі ворога української нації, якому цілком не подобаються люди, що не валяються на „смітниках капіталізму“, а думають про долю свого народу, як повновартісні громадяни своїх нових країн. Цікавляться ними прихильні нашим справам чужинці. А найголовніше, про їхню працю сперечаються, трохи не обдаровуючи один одного непристойною лайкою на сторінках преси — хто? — оті саме невтомні „старі“, в жилах яких ще кружляє кров, а не вода. А від членів „нецікавої генерації“ „ні слуху нема, ні духу“. Коли хтось із цікавих молодих людей приїде в „осередок“ з рефератом, з літературним вечором чи з концертом, ким вивовнена, чи принаймні „напів вивовнена“ зала? „Старими“. Сидять, як на голках, очі засвічені цікавістю, і чекають, що воно таке буде. На кого, в першу чергу, скеровує дію „Фонд Катедри Українознавства“, щоб дістати фонди? На „старих“. А Ваша „сердита генерація“ в той же час сидить у „кафейках“ або в барах і з своїх технічно-хемічних висот дивиться на все те, як на цирк. А коли й це набридне, починає, з притаманним їй цинізмом і злобою, викпивати один одного. Ви кажете, що всі газети передрукували статтю панни Богачевської. А хто редагує ті газети? Невже „сердита генерація“? На чиїх сторінках ми з Вами зараз друкуємо свої думки? На сторінках журналу якоїсь „сердитої молоді“?

Дитинство, проведене в війні, „розчарування“, „розгублення“ — все це оправдання для тих, що не хочуть нічого робити. Особисті кошмари можуть відбитися в Вашій праці (як ось тоскні молоді люди прози Ю. Тарнавського), але праця мусить бути!

Я сказав на початку цього листа, що не всі „батьки“ провінційні, що є серед них винятки. Подивімся на поставу „нецікавої генерації“ до тих вельми цікавих винятків. В розмові про них залишимо на боці „політичних“ публіцистів і будемо говорити тільки про творців культури. Чи багато молодих людей читає есеї Юрія Шереха, що був до останнього часу, здається, „найсердитішою старшою людиною“ еміграції (в „нашому“, а не в „їхньому“ розумінні), і пробував усіми зусиллями свого блискучого інтелекту розламати сірі сті-

ни нашої провінційності? Він не „старокрайовий”, він у контакті з оточенням, і сьогодні став одним із найцікавіших славистів у світі. Проте, це не перешкоджало йому говорити про нову українську культуру в українській пресі. Чи багато „молодих” піддержувало його погляди або заперечувало їх? Ні. З ним дискутували, ображували його й ображують досі „їхні” сердиті люди. Чи багато молодих читає есеї Лавріненка або Кошелівця? Чи багато з них принаймні в книгарні перегорне кілька сторінок „Записок НТШ”? Чи багато цікавиться творами Дмитра Чижевського? Скульптурою Архипенка? Картинами Грищенка? Чи багато молодих, що володіють англійською мовою краще, ніж українською, спростувало національність Архипенка в одній американській рецензії на його книгу, хоч у книзі тисячу разів повторяється, що він українець? І досі думали б читачі того журналу, що Архипенко росіянин, коли б не якийсь „старий”, що написав редакції листа хоч і ламаною, але **недвозначною** англійською мовою. Чи багато цікавиться літературною й видавничою працею Ігоря Костецького, який власними зусиллями видає в українських перекладах репрезентативними книгами найкращі зразки європейської й американської літератури, як Шекспіра, Оскара Вайльда, Стефана Георга, Жана Ануї, Т. С. Еліота чи Фредріка Лорку? Скільки молодих людей читає сьогодні поеми Маланюка, Барки, Ореста, Лесича, Нижанківського, Лятуринської — старших поетів найвищої західної культури? Хто з них публічно оборонив майстра української прози, Уласа Самчука, що недавно мусів слухати грубі слова „ворогів”, на яких Ви нарікаєте? А справа не була його особиста — йшлося про повну інтелектуальну й моральну волю всієї української літератури.

Хто бере в руки працю тут згаданих і численних інших „старих”, уважно слідкуючи за тим, як вони вже досягають того, про що в „кафейках” своїх кемпусів мляво говорять Ваші „сердиті молоді люди” — української культури на найвищому рівні?

Але ми з Вами погодились, що більшість „батьків” не розуміє наших проблем чи проблем згаданих вгорі „винятків”, і ставиться до них без особливого ентузіазму. Ну, і що?

Я все таки не розумію, чому той факт мусить доводити до тотального паралічу Вас і Ваших друзів, що вже самим фактом Ваших статей вийшли з мертвої країни „нецікавої генерації”. Ви пишете: „Дайте українській людині українське тепле підсоння приязни (тут уже й Ви „грішите” фразами; чи все, що укра-

їнське, мусить бути тепле і чи українське підсоння несе в собі приязнь?), опіки й зрозуміння її ситуації і животворні соки пізнання справжньої величі наших культурних і національно-політичних цінностей...”

Друже Яромире, хіба Ваші друзі — немовлята? Ви молоді, у Ваших жилах міцна кров, збирайте друзів, **робіть** підсоння, **ставте** ґрунт під ногами, конструйте своє національне „я” як нерозривну частину свого особистого „я”. Це так цікаво! Цікавіше бути архітектором власної душі, ніж душ „батьків”, чи кого там хочете. А до батьків із сльозами не йдьте. Вони Вам ґрунту все одно не дадуть, бо його з собою не привезли. Реальний ґрунт, який орють і на якому будують будинки, є там, а Ваш духовний ґрунт, що з нього виросте повна особистість, ніхто Вам не знайде, тільки Ви самі. Адже хто на еміграції є уповноважений давати молоді якінебудь абсолюти? Ґрунт „батьків” (тих із фразами) не підходить для нашого засіву. Треба творити ґрунт, щоб і нашим старим батькам допомогти. Народ це не якесь абстрактне поняття, а великий збір цілком окремих „я”, індивідуальних, „самостійних” людей. Бо тільки ми, що вирости на чужині, можемо створити таку людину, якій чужа країна не є „холодною чужаницею”, якій кожний чужинець не є „грізним вовком”, яка є повновартісною людиною західного світу, і яка змагається за те, щоб її народ був визнаний, як повновартна складова частина того західного світу. В особистості нового українця з’єдналися гармонійно Україна й світ. Українські риси стали природними частинами її особистості. Я повторю тут, здається, Вашу власну думку про цитрину й помаранчу.

Десь у статті Ви говорите про індивідуальний підхід до проблем. А кількадесят рядків пізніше, благаєте „животворних соків пізнання справжньої величі наших культурних і національно-політичних цінностей”. **Підіть, візьміть.** Вони цілком конкретні речі, а не якісь містичні сні-видива, як Ви про них пишете. От у мене деякі з них стоять рівними рядочками направо від столика, за яким зараз пишу, а ще інші просто лежать на столику. Багато з них на полицях українських книгарень Вашого міста. Вони не прилетять весняного ранку в Ваше серце, і не передасть їх Вам батько поглядом своїх очей, як передає Вам свою любов. Їх треба взяти в руки, відчутти пучками пальців їхні палітурки, можна навіть понюхати їх (я так завжди роблю), а тоді розгорнути їх і позмагатися з ними кілька, кільканадцять, кількадесят років. Моє „пізнання вартостей”, як і самі „вартості”,

напевно не буде таке, як Ваше, а батьківське й поготів. Коли б не було так, справа була б значно легша — питання присутності на десятих академіях. Чи Ви хворієте на безсоння? Це жахлива річ, але до певної міри й корисна. Можна спокійно поговорити з власною совістю і вибрати ті компоненти власної особистості, що для Вас автентичні. А в сонці ранку треба „переводити себе в життя”.

Але як „переводити себе в життя”? Погляньте, скільки журналів видають „старі”, скільки книг. І звідки беруть вони гроші? Звичайно, з малого заробітку, з якого вони ще й багатьох членів „нецікавої генерації” в школу посилали. А тепер ті молоді „сердитці” заробляють багато більше по всяких лабораторіях і інженерних бюрох, ніж їх батьки по фабриках. Єдиний всестудентський журнал „Горизонти” покульгав трохи серед людей, покульгав, а так відповз кудись у кустики й там помер. Його смертю ніхто не турбується. І більше нічого немає. Пустка. Бо „Молоду Україну” редагує дуже проблематичний щодо віку „молодець”. Згуртуйте й інших винятків „нецікавої генерації”, видавайте журнали, редагуйте їх, ставайте вчителями в школах українознавства, вчіть тих зовсім молодих рідної мови, якою так добре пишете і яку напевно гаряче любите. Дайте й їм змогу вибрати власні вартості українського минулого чи сучасного. Переживіть свій гнів, дайте йому жи-

ве тіло. І я запевняю Вас, що „батьки” таки зацікавляться тим Вашим гнівом. Одним буде подобатись те, що Ви робите, іншим ні. Проте, вони послухають, дещо зрозуміють, про дещо здогадаються, а дещо цілком попередкручують, а потім підуть на сторінки своєї преси, щоб там здорово, „по-козацьки” посперечатися про те, що Ви сказали. Але „Великий Осінній Баль”, хоч і побудований на наймодніших зразках західнього шику, нам наших проблем не розв’яже.

Рішення, що перед нами — межове. Або закопати навіки українську вільну думку, або збудувати такі обставини (бо їх, як і „я”, будують), в яких можна продовжувати роботу. З ідеологією „власного городчика” не тільки Ваші й мої думки, але думки великих „сердитих людей” багатьох генерацій — Шевченка, Франка, Українки, (ці імена для мене не порожні слова, а живі, гарячі люди, що в їх рядках бачу їх обличчя, їх кості й їх кров), надії не тільки наші, але й решти народу, що глядить на нас втомленими від болю очима, впадуть, як осінні листя на мокрий брук. І люди, що сплещуть ранком до праці, затопчуть їх своїми безсторонніми кроками.

На тому кінчаю свій лист до Вас, незнайомий друже Яромире. Доброзичливо бажаю й Вам і Вашим цікавим друзям, що їх думки згадуєте в своїй статті, довести свій гнів до кінця.

ЧИТАЙТЕ — ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ ОРГАН УКРАЇНСЬКОЇ САМОСТІЙНИЦЬКОЇ ДУМКИ ТИЖНЕВИК

»ШЛЯХ ПЕРЕМОГИ«

Річна передплата

Звичайною поштою 7.50-дол. — летунською поштою 12.50-дол.

„ШЛЯХ ПЕРЕМОГИ” подає правдиві інформації про події на українських землях та приносить обширні відомості про міжнародні події, наслідуючи їх в дусі інтересів української справи

„ШЛЯХ ПЕРЕМОГИ” речево дискутує суспільні й політичні питання української еміграції і містить хроніку українського життя з усіх закутків світу.

„ШЛЯХ ПЕРЕМОГИ”— це універсальний часопис української еміграції й тому повинен знайтися в кожній українській хаті.

Ви можете стати передплатником „ШЛЯХУ ПЕРЕМОГИ”, звертаючись на адресу Видавництва:

VERLAG

SCHLACH PEREMOHY

Munchen 8, Zeppelinstr. 67 Bundesrepublik Deutschland

Сан Маріно — мініатюрна республіка

Задзвонив годинник. Я пробудився, витягнув руку і затримав дзвінок. Глянув на годинник: година пів до четвертої ранку. Мені час вставати, за годину відходить поїзд. „Ех, полежу ще хвилинку”, подумав я, відвернувся на другий бік і — заснув.

Коли я пробудився, сонце вже було високо. Невдоволений встаю, одягаюсь і пробую непомітно вийти з корабля. Але мене помітили, чую голоси: „Ти вже вернувся з Сан Маріно?” „Ліпше пізніше, як ніколи,” відповів я і швидким кроком пішов у сторону міста.

Гарний, погідний день. Вулиці заповнені прохожими, по дорогах женуть малі авта, переважно марки Фіят. Чорнобриві стрункі італійки пишно вдягнені з якоюсь вродженою їм елеганцією. Деякі в кокетливо обтислих суконках, інші в широких „мішках”, зграбно порухуються на „шпильках” або на „котурно” закаблуках. На голові не носять хусток, ані капелюхів, різно зачесані, кожна з них творить якусь окрему індивідуальність. У цій соняшній і погідній країні і характер людей лагідний, веселий, людяний. Голосно сміятись на вулиці чи на пошті не належить ту до некоректної поведінки, ані також не вважається за бон-тон сидіти в автобусі чи поїзді і мати сквашену міну.

Приглядаючись до крамниць, авт і людей, я дійшов до залізної станції в Савоні. Купив білет, зайшов до бару, випив чарку вермуту і чекав на поїзд. Поїзд приїхав, але з 20-хвилинним спізненням і такий переповнений, як на трасі Коломнія-Печеніжин в дні, коли вірні їхали на прощу до Коломнії. Я якось втиснувся до середини, але застряг у вагоні другої кляси і так доїхав до Генуї.

Тут пересідка. На пероні рух великий, крик і гамір, бо це субота і люди їдуть на „вікінг”, а на додаток ще різномовні туристи, головню німці.

Я стояв на пероні номер три і, як усі, чекав на поїзд. По хвилині голос з мегафону заповів, що поїзд у напрямку Voghera від'їде з перону номер шість. Всі кинулись у тому напрямку, а що я не мав ніякого багажу і колись вправляв легкоатлетику, то був одним із перших при поїзді. Поміг якійсь молодій матері внести її потіху до вагону, старшій пані валізу і ще встиг зайняти місце коло вікна.

Переділ наповнився, рушив поїзд і почалися розмови. Кожний хоче оповідати, що робить і куди їде. Я сиджу мовчазно і приглядаюся

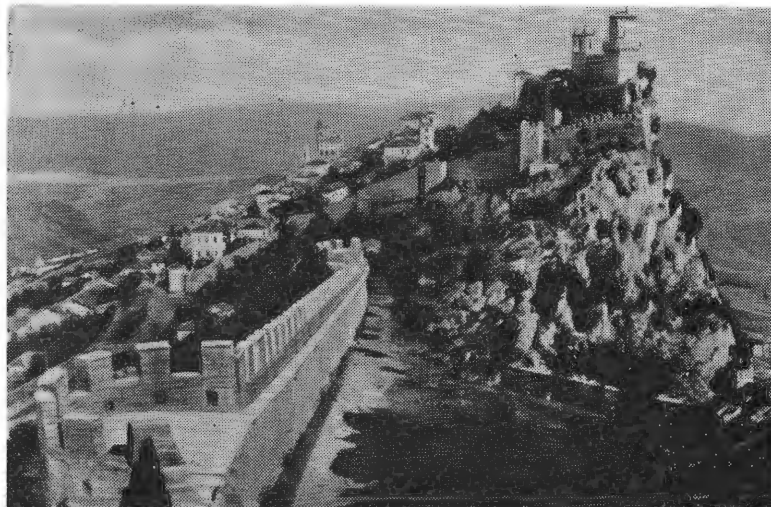

Сан Маріно — Друга вежа

до своїх співпасажирів. Напроти мене сидить старша пані з песиком і дочкою, коло неї дві молоді вчительки. Поруч мене молода пара, яка безцеремоніяльно обнімається, а коло дверей елегантно вдягнений, лисуватий, з чорною борідкою мужчина. Тип, яких багато можна зустріти в Тангері по кафеках на Авеніді де Еспанія.

Пані з песиком без перерви говорить, але інші також хочуть про себе оповідати. Тоді вона їм перебиває: „перепрошую, але я ще не скінчила”. Час від часу я зиркав на її дочку, а вона червоніла і спускала очі вниз. Пані з песиком почала мене випитувати, звідки я, що роблю, куди їду і чому саме до Сан Маріно. Коли я заспокоїв її цікавість, тоді вона продовжувала оповідати про своє родинне життя, про свого чоловіка, дочку і песика, який, мовляв, дуже мудрий і витресований. Песика не було видно: він лежав схований під ногами пані і спокійно поводився. Але від часу до часу в інший спосіб давав про себе знати. Тоді дочка ще більше червоніла і в переділлі на хвилинку запановувала невідгідна мовчанка.

Сан Маріно — Панорама

Voghera! Тут маю пересідку, прощаю своїх співпасажирів і виходжу, не довідавшись, чому і куди вони їхали. По 9 годинах їзди, мав ще одну пересідку в Ріасенза. Упоперек Італії я доїхав на другий кінець країни над Адріатицьке море до Ріміні. Звідси старим автобусом по поганій дорозі їду до 23 км. віддаленого Сан Маріно. Подорож тривала годину з гаком, останній етап дороги цілий час підгору, бо Сан Маріно лежить на вершку 750 м. високої гори.

На границі Італія — Сан Маріно великий напис: „Вітаємо в античній землі свободи!” Ще кілька закрутів підгору і ми затрималися. Виходжу з автобуса на землю мініатюрної республіки — Сан Маріно. Легенда каже, що цю античну, малу, гірську республіку заснував Сан Маріно. Утікаючи перед новими переслідуваннями християн, що їх започаткував імператор Діоклеціян, Маріно сховався в недоступних горах і в 301 році заснував тут християнську оселю. Як пізніше виявилось, він не тільки був святим, але добрим організатором і політиком. Оселя скоро зростала, її розбудовано та укріплено і вона стала недоступною фортецею. З бігом часу Рим і інші сусіди визнали її суверенність. Навіть Наполеон у своєму тріумфальному поході по апенінському півострові вшанував її незалежність.

Та не раз із зброєю в руках приходилось громадянам Сан Маріно обороняти свою незалежність. Багато визначних політичних збігців у різних відступах часу знаходили азиль у цій гостинній республіці. Одним із них був Джузеппе Гарібальді, який прибув сюди в 1849 році. Пізніше він і його нащадки відіграли значну роль в історії Сан Маріно.

Сьогодні Сан Маріно займає 60 кв. км. і

нараховує 14,000 мешканців. Головними доходами цієї республіки є туристи і філіялістика.

В цій малій країні переведено аграрну реформу, а фармацевтично-медична поміч є тут безплатною.

Громадяни вибирають сенаторів, а сенат що шість місяців двох регентів. Довший час по другій світовій війні країною керували комуністи, але згодом їх відсунули від влади.

Від сходу до заходу сонця „пухне” Сан Маріно від тисячі туристів, які безперервно напливають сюди автобусами і приватними автоматами. Кожна інвазія туристів, це застрики у формі валюти, від яких „пухнуть” кишені громадян Сан Маріно. Площі, крамниці, ресторани переповнені, а вулицями в різних напрямках, неначе струя, пливе маса туристів. Одні фотографують базиліку, другі сальони сенату і престіл регента. Але всі спинаються підгору, минають вежі La Guaita і La Fratta, доходять на вершок гори і затримуються коло третьої вежі il Montale. Тут можна вдихати чисте гірське повітря, обпершись об стару історичну вежу і, неначе з балкону, захоплюватись величезною панорамою, прекрасною природою.

Сидячи в пульмані, в дорозі до Савони, я переглядав інформаційну брошурку про Сан Маріно. На одній сторінці прочитав таке: „Ми певні, що ви вдоволені з ваших відвідин у Сан Маріно. Ви будете довгі роки згадувати нашу землю і скажете вашим друзям: Сан Маріно — це прекрасна країна.” Я відставив на хвилинку брошурку, глянув у сторону світел містечка, яке ми якраз минали, і подумав, що в тому твердженні багато правди.

»Хор і визвольницька пропаганда«

(Порядком дискусії)

Під таким заголовком появилася в журналі „Овид” ч. 5. стаття п. ред. Кедрина, який на п'яти сторінках намагається переконати українську громаду, що статті, які появилися в „Свободі” в справі ваги під сучасну пору поїздок Капелі Бандуристів по країнах вільного світу (уживши в заголовку тих статей „Наш найбільший атут”) для пропагування української культури та приєднування нам приятелів для наших визвольних змагань „пахнуть анахронічною наївністю і вносять у громадянство баламутство”.

Шановний автор говорить це категоричним тоном, нехтуючи зовсім ним же наведеними голосами в цій справі Лева Безручка та д-ра Пеленського, які писали в своїх спогадах про велику роллю Капелі Кошиця в приєднуванні приятелів для українських визвольних змагань, оправдуючи це своє становище тим, що „1919 рік (тріумфальний похід Капелі Кошиця — П. Г.) і 1960-ий один одному не рівний і тих скромних 40 з гаком років, що лягли між ними, не тільки розорали політичні кордони, але й увели революцію в поняття визвольної політики і визвольної пропаганди”.

Тому погляди на пропагування української справи таким високомистецьким ансамблем, як Капеля Бандуристів, яку шановний автор у цій же статті називає заслуженим, потрібним і симпатичним хоровим ансамблем, вважає анахронічною наївністю і вношенням у громадянство баламутства.

Шановний автор переочує те, що про вагу поїздок Капелі для української справи писали не лише названі ним автори, але тому два роки, перед поїздкою Капелі до Європи, наші найвищі церковні ерархи, наші найвищі громадські установи (УККА в Америці та КУК в Канаді), як теж усі без виїмку проводи українських політичних угруповань. Невже ж і їх заяви, заклики й благословення пахнуть анахронічною наївністю і вносять у громадянство баламутство?

Невже ж ці тисячі патріотів, які поспішили з жертвами на цю благородну ціль, також наївні?

Правда, стрічали ми людей, які недоцінювали акції Капелі. Інші хотіли оправдати свою відмову в допомозі Капелі. Ніхто не твердив і не твердить, що Капеля Бандуристів є єдиним засобом до досягнення повищої мети, але вона є напевно одним із найважливіших під цю пору засобів.

Якщо б шановний п. І. Кедрин мав нагоду бути разом із високомистецькою групою в одній з концертних тур, то можна б було сподіватися, що його погляди на цю справу мало різнилися б від поглядів згадуваних ним авторів.

Зупинімося бодай на кількох моментах із останньої концертної поїздки Капелі Бандуристів по країнах Європи. На цих концертах бувало найменше 85% чужинської публіки, а українців на залах можна було рахувати на пальцях рук, хоч шановний автор чомусь твердить, що наші концерти відвідують лише українці.

По тижні концертування Капелі наш представник на Європу п. інж. А. Кішка заявив таке: „З часів О. Кошиця ще ніхто не зробив по цілій Європі такого розголосу в пресі про Україну, як у цім уже короткім часі Капеля Бандуристів своїми концертами. Якщо врахувати умови теперішнього часу, коли Європу постійно відвідують найкращі хори світу, в тім числі й советські, то можна сміло ствердити, що успіхи Капелі вже перевищують успіхи Державної Хорової Капелі Олександра Кошиця. Успіх її не лише під мистецьким, а й політичним оглядом, перевищує всякі сподівання й уяву про те, що може зробити цей хор”.

Під кінець тури стало відомо, що 150 європейських часописів писали по кілька разів не лише про Капелю та її концерти, а й про високу культуру України, її історію, боротьбу за визволення та постійно підкреслювали окремішність української культури, наголошуючи, що українська народня пісня більше до смаку європейському слухачеві, ніж російська. До речі, в одній лише мадрідській пресі про концерт Капелі нам удалося зібрати 29 статей.

Якщо б довелось подібні статті в чужинецькій пресі за рецептою шановного автора поміщувати в формі платних оголошень, то це винесло б близько пів мільйона доларів, а річ ясна, що чужинці, вважаючи такі оголошення пропагандою, не читають їх.

Шановний автор натякував на якісь недотятання поїздки бандуристів. Можна здогадуватися, що він мав на увазі те, що деякі часописи приймали Капелю за російський хор, а бандуру називали балалайкою. Це правда, що таке бувало, але це ще раз свідчить про потребу інформації чужинецького загалу саме в такій

формі. Як виявилось, Європа назагал дуже мало, і куди менше, як Америка й Канада, поінформована про Україну.

На величавім прийнятті для Капелі в м. Сітард, Голляндія, яке влаштував Комітет українсько-голяндської приязні, промовляли місцеві достойники, пописуючися знанням української історії. Один із них, представник міністерства освіти, признався, що йому було соромно, що він раніше не поцікавився культурними багатствами цього великого народу. Він далі заявив, що те, чого він тепер довідався про Україну, він в собі не затримає, а буде інформувати при кожній нагоді всі доступні йому кола. В пізнішій розмові з ним ми довідалися, що він, читаючи в пресі про поїздки Капелі, зацікавився Україною і перечитав деякі публікації наших наукових інституцій, про які він раніше нічого не знав. Цей факт ще раз потверджує потребу середника, який зроджував би інтерес чужинецької еліти до української справи, а таким середником, як показала практика, може бути високимистецький хор.

В м. Гайдельберг, Німеччина, делегація студентів на чолі з професором музики звернулася до адміністрації Капелі за дозволом записати концерт на тасьмі. Вони бідкалися, що не мають справжнього українського матеріалу про українську музику при університеті. Ми, звичайно, не дозволяємо записів наших концертів; так водиться в усіх професійних мистецьких групах. Але в цім випадку гріх було відмовити. По концерті ще багато студентів і професорів зверталися до нас за інформаціями в справі джерел до матеріалів про українську культуру й Україну взагалі. За подібними інформаціями до нас зверталися на кожному концерті репортери, журналісти, професори, студенти тощо. Всі вони завдяки нашій пісні стали приятелями українців та інформаторами широких чужинецьких мас про Україну.

Культурницькі прояви нашої еміграції є, були і завжди будуть найважливішими допоміжними засобами, поруч з нашою наукою й політикою, до досягнення найвищої мети — визволення нашої Батьківщини. Ми не можемо запечувати твердження нашого великого державника В'ячеслава Липинського, що України спекуляціями створити не можна. Треба спочатку створити духову Україну, без якої немає реальної фізичної України.

Про те, що наша наука й політика можуть значно більше зробити, коли матимуть до послуг і мистецтво, свідчить стаття антверпського часопису „Де Газет”, в якій було написано: „Подорожування по світі групи українців, що співають, подібне до хрестоносного походу.

Не роздають брошурок ні мап, немає промов. І чого ніколи не зроблять ні брошури, ні мапи, ні промови, бо брошур не читають, а промов не слухають, — можуть зробити їх пісні”.

В наших визвольних змаганнях одних лише наукових доводів і переконувальних не досить. Треба мати прихильників і симпатиків серед впливових політиків світу. А мистецтво, що промовляє безпосередньо до душі чужинця, є незаступним середником до здобуття таких прихильників. Журналіст О. Саламандра в часописі „ЛЯ ГАЗЕТ ДЕ ГОЛЛАНДЕ” за часів концертнування Державної Хорової Капелі писав: „Справжній єдиний засіб для народів пізнати один одного і полюбити — це надіслати з одної країни до другої найкращих представників мистецтва. Ось доказ: „Україна мені була байдужа, але тепер я буду битися скрізь за мистецтво тієї країни”.

Якщо наша нація не мала змоги дати знаних усьому світові вчених, винахідників, письменників, композиторів (їх присвоїв собі „старший брат”), то чому нам не використовувати даного Всевишнім дару-краси нашої пісні в завоюванні прихильності світу? Це ж дороговказ нашого пророка Тараса Шевченка — „Наша дума, наша пісня не вмре, не загине, от де люди наша слава, слава України”.

Вагу мистецтва в приверненні симпатій інших народів добре зрозуміли більшовики і належно використовують цей засіб. Про те, що поїздка Капелі по країнах Європи була їм на заваді, свідчать факти інтервенції советських амбасад у Парижі і Брюсселі. В останнім місті вони навіть добилися конфіскації наших програм перед самим концертом. Положення врятувала американська амбада, яка негайно дала свого інтерпретатора, що вияснив публіці причини конфіскації та проголосив програму.

Якщо поїздки Капелі по країнах вільної Європи більшовикам дошкулюють, то це свідчить про те, що такі поїздки роблять не лише мистецьку роботу. Такої капелі більшовики не мають, а якщо б і мали, то ніколи не вишлють закордон, бо вона проти їх волі прислужиться українській справі. Досить пригадати ще свіжий факт відкликання з концертної поїздки в Австралії заслуженого українського співака маестра Гнатюка, який мав концертувати, як росіянин, але він поза програмою почав співати українські пісні та признався репортерам, що він українець.

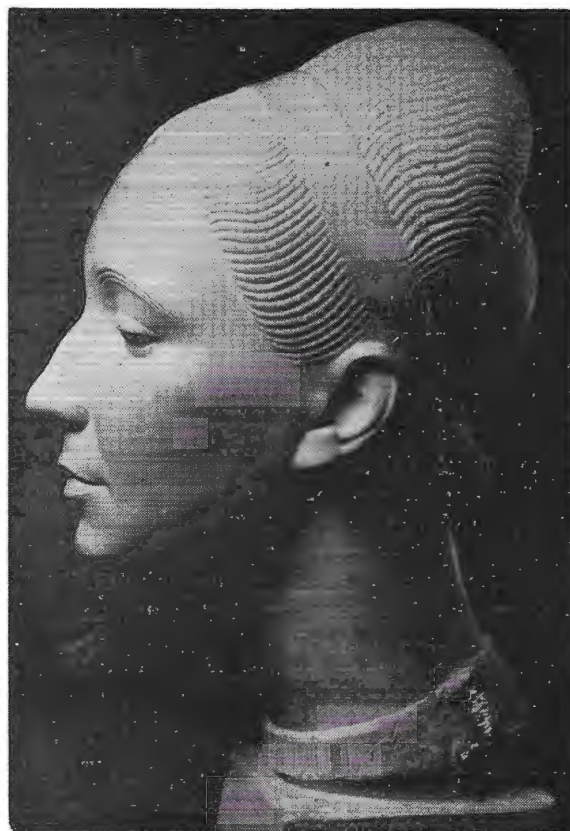
Автори статей на згадану тему подали загально про те, що кошт одного бандуриста виносить 5.000 долярів. Варто було при цьо-

(Закінчення на 18-й стор).

Василь Кричевський, Ст.

Ярмарок у Сорочинцях

Михайло Черешньовський

Моя дружина

Загальний вид на Виставку Українського Мистецтва в Дітройті 1960 р.

Мистці присутні на відкритті Виставки Українського Мистецтва в Дітройті, 24 вересня 1960 р.
Сидять зліва направо: Олекса Булавицький, Мирон Левицький, Богдан Стебельський, Святослав Гординський, Маруся Бек, голова Виставки, Сергій Литвиненко, Михайло Дмитренко, Ірина Носик
Стоять зліва направо: Анатоль Струвер, Омелян Теліжин, Галина Новаківська, Артемій Кирилюк, Анатоль Коломиєць, Кость Мілонадіс, Дарія Залуцька, Михайло Мирош, А. Стебельська, Михайло Черешньовський, Микола Бідняк, Петро Магденко

Медикаменти, які витворюють подібні думки та примушують говорити правду

Медикаменти, про які йде мова в наголовку, мають свою давню історію, яка сягає до старинних часів, декілька соток літ перед Христом. Нпр., є точні відомості про те, що вже за часів Геракліта різні знахарі старинної Греції говорили свої віщування та проповіді серед людей у замкнених приміщеннях, при рівночасному спалюванні кореня мандрака або датури страмонії. Як ми тепер знаємо, згадані рослини містять у собі скополяміну, мезкалін та поляндрину, які при спаленні рослини випаровують та розпилюються в повітрі. Коли людина вдихає пару тих сполук, то, як показують найновіші досліді, її мозкові центри, а головню церебральний кортекс, підлягають постійній, довготривалій деформації.

У наслідок того людина западає у гіпнозу та беззастережно починає вірити тільки в те, що в даній хвилині чує або думає. Від більших доз тих сполук людина засипляє. Окрім тих сонних ефектів та скріплення віри, фізіологія загипнотизованої людини позначається ще тим, що вона починає бути щирою й добрячою, говорить дуже багато про себе, подає самі факти, не вміє брехати та дуже прив'язується до товариства, в якому такі речі-

„ХОР І ВИЗВОЛЬНИЦЬКА ПРОПАГАНДА”

(Закінчення з 15-ої стор.)

му, для ясности справи, зазначити, що в цій сумі, взятій із бюджету на 150 концертів в році в Америці, по найбільших залах, головню для американської публіки, містяться не лише платні бандуристів, але є й усі інші кошти, як транспорт, готелі, забезпечення, реклями, податки тощо. Автори не згадали при цьому, що кожний бандурист на тих інвестованих 5.000 долярів заробить на себе найменше 4.000 долярів, коли брати європейську туру, а найменше 4.500 долярів, коли брати туру в Америці. В наступних турах бандуристи вповні покриють інвестовані на них кошти, а навіть принесуть надвишку.

Ми переконані, що якщо б Капелею зайнялася одна з наших центральних репрезентацій, то дотація була б потрібна лише на першу, е-вентуально ще й на другу поїздку, а далі Капеля не лише змогла б бути рентабельною, а ще й приносила б значні суми на інші культурно-громадські цілі.

вини приймає, свідомо чи несвідомо. Знахарі старинної Греції зберігали свою практику та досвід у великій таємниці й своє знання передавали тільки своїм дітям або найближчим. У своїй практиці вони дійшли до такого удосконалення, що дуже часто їм вдавалося, навіть серед більших груп людей, стимулювати ті самі сні.

Старі ізраїльтяни, індійці та єгиптяни робили з своїми народами подібні досвіди, щоб у них стимулювати взаємну любов, згідність думки й таким чином закріплювати їх при своїм народі. Для тих цілей вони спалювали гиосциаміну, беядонну та пейотину, а згодом улаштовували спільні гостини, на яких подавали страву, що мала в малій кількості домішку соків згаданих рослин. Подібно, як і знахарі старинної Греції, вони тримали свої практики у незвичайно суворій таємниці. Все таки зчасом їхня суть дісталася до різних народів, а згодом і до простолюду. Таким чином серед народів стали появлятися різні „чародії” та „знахарі”, які почали вживати різних рослин до „лікування”, головню до „чарування любимців”. На далекому сході, головню в Японії, знахарі вживали рослин, які, як знаємо сьогодні, мають скополяміну. При помочі таких рослин вони людину усипляли, а тоді з нею балакали. Виявилось, що людина, яка засипляє від скополяміни, має чинні мовні органи й може давати точні, короткі відповіді. Таким чином знахарі старинної Японії вживали скополяміни, щоб викривати клопоти людини. Практика японських знахарів далеско не поширилася тому, що скополяміна є токсична та має свої неприємні наслідки, які довго тривають. Людина, яка була приспана від скополяміни, не може прийти до нормального стану навіть за декілька місяців, ходить як півсонна, одним словом, „ходить як зачарована”. Як дальший наслідок залишається їй ілюзія, яка іноді триває навіть кілька літ.

Цікаво, що ті всі старовинні, гіпнотичні практики пережили аж до наших днів. У Ацтеку, в Мексику, люди ще донедавна вірили, що при помочі пейотини, яка містить у собі мескаліну, людина стає прозорою. Завдяки цьому вони пробували пізнавати злодіїв, викривати брехню, зрадників тощо.

Хемія гіпнотиків була як слід досліджена щойно з кінцем 19-го століття, до чого най-

більше причинився німецький хемік Еміль Фішер. Він схарактеризував суть природних гіпнотиків, уживаних у старовині, окрім того зумів синтезувати цілий ряд штучних гіпнотиків, т. зв. барбіталів, набагато разів сильніших від природних, добуваних із вищеназваних рослин. Він також синтезував хлорал, уживаний до сну при різних операціях.

Коли приблизно у 1930 р. гіпнотична дія на фізіологію людини була остаточно з'ясована, до чого найбільше причинилися проф. Гауз, Фрідман та Ліндемман, гіпнотики, штучні та природні, почали застосовувати у психіатриці. Тому що гіпнотики стимулюють людину до балачок і навіть найбільше мовчазні люди починають дуже багато говорити, головню про себе самих, психіатри одержали важливий фактор, завдяки якому прискішують процеси психо - чи наркоаналізи. Завдяки гіпнотикам вони потрапляють від психічно хворих осіб у досить короткому часі зібрати всі інформації, на яких опісля базують методу лікування. Окрім вище згаданих гіпнотичних характеристик, варто ще згадати, що під-

впливом гіпнотиків людина починає бути відпруженою, бо вони діють також як васкулярні ділятори. При їх допоміжі нервово хвора людина має змогу вернутися скоріше до нормального стану.

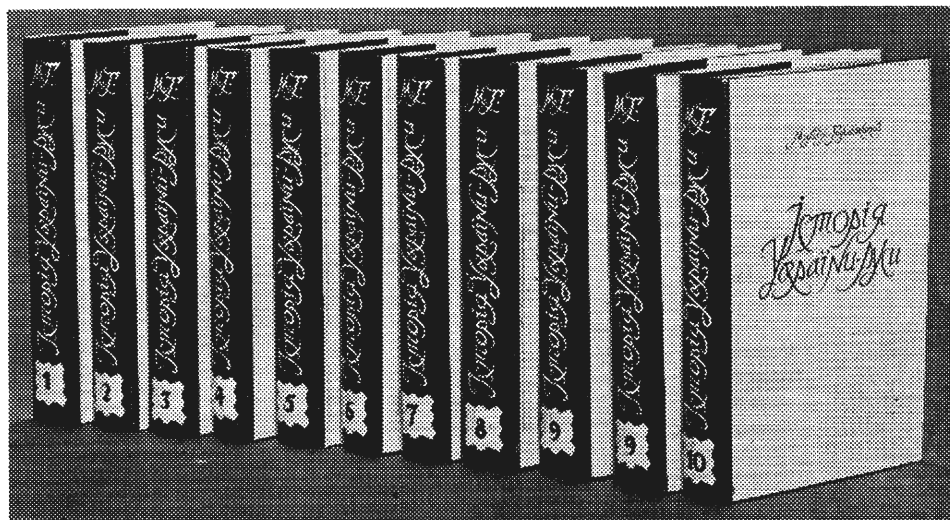
За поданням "Scientific American" з березня 1960 року, гіпнотики знайшли також застосування у слідчих практиках поліційних чинників. Поліція не раз змушена користуватися ними, щоб скоротити час слідства. Для тих цілей вона вживає головню пентоталю та амиталю натрія. Все ж таки судова етика не базує своїх рішень на того рода зізнаннях. Тих самих сполук уживають також різні шпигуни, щоб прискішити час добування різних інформацій. Ці сполуки вживають здебільшого так, що їх дають до поживи, найчастіше до чаю або кави, бо, коли додати цукру, їхня активність сильно зростає.

Накінєць хочу згадати, що зараз усі держави мають строгі закони, які нормують торгівлю гіпнотиками, бо вони, подібно як наркотики, мають неетичний, антисоціяльний характер, скерований проти особовости людини.

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ — РУСИ

Михайла Грушевського

11 томів у ціні \$82.50 за цілість. Продаємо на догідні сплати.

Замовлення слати на адресу:

MYKOLA DENYSIUK PUBLISHING CO.

2226 W. Chicago Avenue

Chicago, 22, Ill.

Наш спортовий амбасадор

Зенон Снилик, капітан американської футбольної репрезентації, на Університетському Стадіоні в Мехіко Ситі перед змаганнями Мехіко - ЗДА

Мало хто з українських футболістів (за винятком хіба Олександра „Леня” Скоценка) добився таких великих почестей та успіхів у спорті, як Зенон Снилик. Від якогось часу він став стандартним американським „інтернаціоналом”, репрезентуючи ЗДА в усіх міждержавних футбольних зустрічах, включно з Олімпійськими та Панамериканськими Ігрищами. Слідом копаного м'яча цей симпатичний „редгед” (так його називають в американських кругах) з'їздив половину світу, змагаючись на більших стадіонах усіх п'ятих континентів.

Недавно Снилик виступав у красках американської футбольної збірної в Лос Анджелес і Мехіко Ситі в елімінаційних змаганнях за чашу Ріме, тобто за офіційний чемпіонат світу в копаному м'ячі. Перші змагання закінчилися ремісним вислідом 3:3, а в других перемогли мексиканці в присутності 100,000 глядачів з вислідом 3:0. В обидвох зустрічах З. Снилик грав на позиції правого помічника, а рівночасно виконував обов'язки капітана дружини. Нам дуже приємно почути, що ця почесна функція припала нашому землякові (до речі під цю пору єдиному українцеві в

репрезентації ЗДА). Ми горді теж із цього, що п. Снилик завжди признається до своєї національності, що нам, українцям, робить незвичайно велику й корисну пропаганду за кордоном. Його прізвище та фотознімки можна знайти сьогодні на сторінках чільних чужинецьких газет, магазинів, журналів, тощо. Під час останнього побуту в країні тореадорів — мексиканська преса писала про нього між іншим таке: „Ель Україніано (так Снилика офіційно називали в Мехіко) є, побіч Ілая, одним із найкращих змагунів американської команди. Він вміло володіє м'ячем та має добрий тактичний змісл”.

Будучи в 27 році життя, З. Снилик має гарну спортову кар'єру. Сподіємося, що йому прийдеться ще не раз репрезентувати Америку інтернаціонально в ділянці футбольного спорту та що він вив'яжеться задовільно із своїх завдань, особливо в ролі українського спортового амбасадора на чужині.

ВЛАСНІ ВИДАННЯ ВИДАВНИЦТВА МИКОЛИ ДЕНИСЮКА

(Видані в Аргентині)

ВЕРФЕЛЬ ФР. — Пісня про Бернадету (роман) — переклад з німецької мови Гр. Голяна	4.00
ВИННИЦЬКА І. — Музика (повість)	1.50
ГАЛАН А. — Пахощі (новелі)	1.00
ГУЙРАЛЬДЕС Р. — Дон Сегундо Сомбра — переклад з еспанської мови Ол. Сацюка	2.00
ДРАГОМАНОВА О. — По той бік світу (повість)	1.00
КРИМСЬКИЙ В. — Етап (новелі)	0.80
ОНАЦЬКИЙ Є. — У вічному місті — записки українського журналіста. Рік 1930	4.00
ПАВЕЛКО І. — Україна-Русь і москвізм (наукова студія)	0.80
ПАКЛЕН Р. — Загадка сфінкса (пекучі проблеми світової політики в нарисах)	1.00
ПАРФАНОВИЧ С. — У лісничівці (оповідання з життя звірят)	1.50
САМЧУК У. — Марія — хроніка одного життя III наклад.	2.00
САМЧУК У. — П'ять по дванадцятій — записки на бігу	1.80
САЦЮК О. — Злать-жолудь (новелі)	1.00
САЦЮК ОЛ. — Скрипка на камені (п'єса в 3 діях)	0.50
СКИТ У. — Сила і слабкість комунізму (політична розвідка)	0.20
СМОЛІЙ І. — Манекени (новелі)	1.50
СТАХОВСЬКИЙ Л. — З Венесуельського щоденника	0.70
ТИС Ю. Не плач, Рахиле... драма в трьох діях)	0.40
ТИС Ю. — Симфонія земні (новелі)	1.00
ФОРОСТІВСЬКИЙ Л. — Київ під ворожими окупаціями	0.70
ЦУКАНОВА М. — Бузковий цвіт (новелі)	1.00
ЯРОСЛАВСЬКА Д. — В обіймах Мельпо-мєни (роман)	2.00

Це було на світанку ...

Уже безліч разів переверталася стара мати з правого боку на лівий бік і назад, уже й годинник стінний ударив третю, а сон уперто тікав від її втомлених, напівзаплющених очей... Думала про те, що начальник спецсектору викликав позавчора Наталочку і протягом двох годин допитував її: хто був її дід, а хто бабця, хто її тато, а хто мама, чи правда, що мама була не лише народною вчителькою, а ще й народницею, і коли вона (Наталочка) познайомилася з Михайлом, як довго його знає та чому вінчалася з ним у церкві...

Стара мати лягає навznak і щільно заплющує очі: це, щоб краще бачити. На колесах казкового експресу вона мчить у глибинну далечинь свого минулого... Ось вона бачить себе молоденькою дівчиною, яка, щойно скінчивши гімназію, покидає забезпечений дім батьків, покидає всі вигоди життя в культурному центрі, щоб... оселитися самотньо в глухому, далекому від залізниці селі в ролі вчительки. Замало їй, молодій і сильній, лише дітей учити! З власної ініціативи вона вчить іще й дорослих, що хочуть ліквідувати свою неписьменність, з власної ініціативи організовує популярні лекції на різні теми для селян довкілля. Вона тримає жвавий зв'язок із товаришами-народниками, і до її школи майже щосуботи приїздить хтось: то агроном, то вчитель, то лікар, то земська акушерка, і кожний з них у популярній формі віддає народові свої знання...

А ось, неначе на кіноекрані, бачить вона себе в шкільній... кухні, що служить їй і за спальню, і за їдальню, і за вітальню, і за кабінет для розумової праці... Чому ж так? Чей же для вчителя при кожній школі кімната є! Так, є! Але свою власну кімнату віддала вона дітям селянським, щоб мали вони ще одну, найстаршу клясу. І в цій найстаршій клясі викладає вона сама, тяжко перевантажуючи свій трудовий день... А ось вона бачить себе тяжко хворою: раптом хлюнула кров горлом... Загроза сухот, стурбовані батьки, лікування й дуже повільне видужування чи, вірніше, деяке покращення в стані здоров'я і... знову школа в глухій селі, і знову праця для свого народу до самовиснаження...

В наслідок яких силогізмів советської діалектики проголошено народників ворогами народу?! І... за що? За який злочин? Це питання її вогнем пече, і вона рвучко сідає на

своїм вузьким ліжку: порвалася уже й та остання павутинка, яка ще єднала її зі сном; мозок працює так бездоганно-чітко, як колись, замолоду...

„Ім...гм... Я не була винятком! Таких, як я, були тисячі, і ми творили життя. Я була лише маленькою краплинкою могутнього бурхливого потоку інтелігенції в народ... Пізніше прийшла назва „Просвіта“, але в часи моєї молодости цієї назви ще не було, і ми називалися народниками. Для нас селянин був правним представником народу. Зовсім відмінно від нас марксистів творили культ позбавленого будь-якої власності пролетаря, дарма що робітників тоді було обмаль. Ми, народники, були ідеалістами, марксистки були матеріалістами, і між цими світоглядомо непримиреними таборами завжди йшла запекла боротьба; я була наочним свідком тієї боротьби, а мій брат брав у ній активну участь: писав статті, виступав із промовами...”

Тут думки старої вчительки, одна одну наздоганяючи, неначе на крилах несуть її до зовсім логічного висновку: нема зовсім нічого дивного в тому, що Сталін саме тепер, під час Єжовщини, проголошує народників ворогами народу. Так і мало бути! Тепер Сталін винищить усі недобитки ідеалізму й народництва, підсумовуючи такою кривавою розправою довгі десятиріччя запеклої боротьби між народниками і марксистами.

Після такого логічного висновку на душу її сходить дивний спокій, і не здається вже дивним оте питання начальника спецсектору, чи не була Наталчина мама народницею. Так, була! Може, її за це арештують? Нехай! Вона готова! Це був би непоганий фініш її життя.

З якоюсь особливо пекучою насолодою згадує вона всі свої злочини супроти марксизму: скільком сотням учнів прищепила вона ідеалізм, як світогляд? А вони ж у свою чергу виховували дітей своїх теж ідеалістами. О, вона певна, що кинене нею зерно ідеалізму не лежало в дитячій душі камінцем, а росло й розвивалося. А чи не є найбільшим її злочином те, що вона свою єдину дитину, Наталочку, виховала ідеалісткою? І хіба ж дивно, що Наталочка пішла в життя в парі з ідеалістом-українцем, вихованцем „Просвіти”? І хіба дивно, що вони всі троє, без жодних між собою суперечок, виховують тепер Славка українцем-ідеалістом, всупереч добі й усім вимогам партії Леніна-Сталіна? Боротьба триває далі, і

ще питання, хто кого перемає, бо з крові замучених народжується нове покоління незламних борців!

„Як? Уже четверта?“ — перепитує вона сама себе, почувши сигнал годинника.

Тихесенько підвівшись і накинувши на плечі велику теплу хустку, навшпиньках наближається до своїх найдорожчих: Наталочка, Михайло й Славко сплять так міцно, неначебто кожному з них лише вісім років минуло... І не сняться їм силіогізми застрашливої советської діалектики.

„Нехай сплять здорові!“ — і мати навшпиньки прямує до сусідньої кімнати. Це властиво не кімната, а передпокій, з якого двері виходять просто надвір. Лише літом використовується цей передпокій, як кімната, а зимою стіни його вкриваються з внутрішнього боку снігом. Ось і тепер, ще тільки середина листопада, а в передпокої холодно, як надворі, і це примушує стареньку рухатися швидше.

— Чичирк! — це озвалася сірничка в старечих пальцях: її тремтливий вогник кидає пасмочко світла на заставлену аптекарськими пляшечками полицю. Одна мить, і в руках старенької вже опинилося так потрібне їй лікарство на сон. Ось зараз вона його вип'є і хоч на пару годин утече з остогидлої дійсності, з тієї дійсності, де ідейна праця для народу розцінюється, як злочин...

— Торох! Торох, торох! — хтось лупцював кулаками по дверях...

— Хто там? — зойкнула старенька, відчуваючи, як холодне серце, і як підлога тікає геть з-під її тремтячих ніг.

— Атаварай! (відома російська лайка) — відповів грубий чоловічий голос: — „Ето — НКВД!“

Якусь хвилинку грізні гості очікували, але не встигла стара відчинити, як блаженські двері ходуном заходили під несамовитими ударами кулаків.

Михайло вже стояв поруч із старенькою, дуже блідий, але зовнішньо спокійний; повільно, без поспіху відчинив двері. Увійшло четверо: двоє в уніформі НКВД, кербуд (керівник будинків) і двірник. Один із співробітників НКВД був дуже високий, рябий і довгов'язий, — як видно, молодший чин або просто вартовий, а другий — присадкуватий годованець, як видно, рангою старший.

— Гринь Міхаїл Івановіч — Кого? — вигукнув він надмірно голосно, неначе на параді.

— Я, — відповів Михайло.

— Ви — арестовані! — з цими словами він мотнув зневажливо головою в бік арештан-

та і, звертаючись до вартового, додав:

— Абискать!

Вартовий негайно почав обмацувати Михайла від голови до самих п'ят, вивертаючи при цій нагоді всі кишені. Дуже цікавих наслідків цей ретельний обшук не дав: знайдено було хусточку та кілька карбованців грошей. Тоді годованець величаво попрямував до єдиної кімнати Гринів, а слідом за ним, як нитка за голкою, пішли й усі інші... Останнім у цій черзі людей був довгий, як верства, вартовий, а передостаннім — сам арештант, чоловік із молодим іще, чітко окресленим обличчям і виразною сивиною на скронях. Скільки йому, трудно було рішити з вигляду: може, 35, а може, й усі 40 із гаком. Ота сивина підкреслювала щось пережите, але зеленкувато-сірі очі під дугами розмашистих і зовсім несивих брів таїли в собі сталевий відблиск незужитої ще сили.

Невеличка кімнатка Гринів, де й так ніде було повернутись, заповнилася вщерть: до чотирьох постійних мешканців цієї людської норі нараз додалося четверо гостей, і тепер усі восьмеро були тут. Наталя нерухомо лежала в ліжку, неначе закам'яніла: з тієї хвилини, як несамовитий стукіт у двері розрізав полотно її сну, вона не зробила ще жодного руху. Її молоде обличчя здавалося зліпленим з воску, як у неживої, а розширені, жахом перейняті карі очі з дивною повільністю пересувалися з обличчя одного гостя на обличчя другого, третього, четвертого... Щодо Славка, то він сидів струнко на своєму ліжечку і, не кліпаючи, поважно й серйозно розглядав гостей. Його великі карі оченята були кращим і новішим примірником маминих очей, а дитячий профіль під скуйовдженим волоссячком обіцяв бути зовсім подібним до таткового, виразно окресленого.

— Встать! — вигукнув годованець до Наталі, а звертаючись до вартового, додав: — Комнату абискать!

Сам він, як „грамотний“, узявся до розгляду книжок і паперів, а вартовий тим часом перевертав усі речі: матраца, подушки, білизну, нічного столика і навіть Славкові іграшки... Не минуло й десятих хвилин, як чепурна кімнатка Гринів перетворилася в хаос після землетрусу...

Перед Наталею стояла складна проблема: яким чином їй одягнутися? Чейже попросити непроханих гостей вийти — річ неможлива.

— Мамо! Дай мені мою білизну! — сказала вона і, одержавши все потрібне, почала вдягати під ковдрою панчохи, трико, підв'язки, тощо... Потім раптом сіла і миттю натягну-

ла на голі плечі блузку. Годованець і вартовий масними очима стежили за кожним її рухом...

Славко не плакав, але губенята його тремтіли, і широко розплющені оченята шукали зустрічі з татковими очима. Минуло кілька довгих хвилин, аж поки їх очі, нарешті, зустрілися... Повільним кроком наблизився Михайло до Славкового ліжка і, пестячи рукою скуйовджене русаве волоссячко, сказав:

— Не журись, синку! Це бачиш, я у відрядження поїду... Оці дяді прийшли по мене, і я мушу разом із ними їхати...

— Куди? — поважно спитав Славко.

— До Москви, — упевнено відповів Михайло.

Славко задумавсь: новина, як видно, приголомшила його.

— Ну, а навіщо ж отой високий перевертає ліжко? А бабця чому плаче? — при цьому питанні Славкові широко розплющені оченята налялися сльозами вщерт, неначе озера під час повені.

— Не забувай, синку, того, що я тобі раз-у-раз казав: ти — чоловік, а чоловікам плакати не вільно! Навіть і тоді, коли щось дуже болить. Ось твій одяг. Зараз же швидко вдягнися!

Авторитет татка для Славка був над усе в світі: він слухняно став одягатися, по-геройськи стримуючи сльози. І не встиг він зіскочити з ліжка додолу, як вартовий почав уже перевертати ще теплу постіль. Раптом годованець підкликав двірника і щось йому пошепки сказав: той послужливо хитнув головою і зник, а за кілька хвилин з'явився в супроводі третього агента НКВД, про існування якого ніхто з родини Гринів не догадувався...

— Їзжай сейчас же абратна і привезі печать і сургуч!

— Їсть, таваріщ начальник! — відповів третій агент і, стукнувши підборами новесеньких чобіт, зник за дверима.

Наталя й Михайло зустрілися очима, і був у їх очах питальник: що це значить, чому саме печатки й сургуча забракло годованцеві? А він тим часом із виключно діловим виглядом продовжував розглядати папери з Михайлової шухляди; знайшов паспортів всієї родини Гринів, уважно їх перечитав, а Михайлового сховав собі до кишені. Раптом очі його зблищали, і він рвучко розгорнув на столі мапу України...

— А-а-а! Карта! Шпiон!

— Я викладаю економгеографію на вечірніх курсах залізничників, тому в мене має бути мапа України. — твердо заявив Михайло.

— Малчать! Я вас не спрашиваю! — заверещав фальцетом годованець і діловито заховав собі до портфеля географічну мапу УССР, як „речевий доказ” Михайлової „шпигунської” діяльності.

— Жена арестованнаво! — звернувся він до Наталі: — Саберіте вещи мужа! Можна только две-три смени белья. Больше нічево!

Увесь час трусу Наталя сиділа мовчки на крайчику свого розкиданого ліжка. Ця її мовчазна нерухомість непокоїла Михайла: а чи не збожеволіла вона, бува? Тепер так само мовчки підвелася й почала готувати білизну чоловікові.

За вікном так само, як і вночі, падав хлюпцями змішаний із снігом дощ, але хтось невідомий робив те єдине вікно з кімнати Гринів раз-у-раз яснішим, білішим... Крізь заволочене густими хмарами небо, крізь мряку змішаного із снігом дощу в єдине вікно кімнати Гринів зазирали убогою сиротою світанок нового в їхньому житті дня... Чи це не світанок, бува, примусив енкаведистів поспішати? Їхня „робоча ніч” на користь соціалістичного суспільства вже й справді кінчилася, і вже треба було подумати про те, щоб людям з очей зникнути: день — це час для відпочинку агентів НКВД! Ця установа, як правило, працює вночі. Мабуть, саме тому разом із першими відчутливими ознаками світанку годованець зробився метушливим: забувши про власну гідність начальника, він разом із довгов'язим вартовим почав викидати речі з кімнати до холодного передпокою. У широко розчинені двері летіло все гураганом: матраци, подушки й одяг, стільці, ліжка, столики і дитячі іграшки... І коли пів сьомої повернувся, нарешті, післанець із печаткою, то операцію виселення родини арештованого в холодний передпокій було цілком успішно закінчено.

— Вихадіте! — владно скомандував годованець. — Сейчас ваша комната будет запечатана!

Лише тоді збагнули нещасливі, навіщо була потрібна та печатка... Михайло, наблизившись до годованця, заговорив тихо, але чітко й переконливо:

— Я — арештований і, очевидно, не житиму тут... Але... лишається моя дружина... Вона — людина з вищою освітою, працівник високої кваліфікації, мати її — колишня вчителька з тридцятилітнім стажем. Вони обидві — трудовий елемент і мають право на житлову площу. Цього мало: разом із ними лишається дитина, що теж має якісь права. Якщо ви запечатаєте нашу єдину кімнату, то

вони всі троє примушені будуть жити в холодному передпокої, з якого двері виходять просто надвір. Це — смертний вирок усім трьом. А вони ж ще не є арештантами! Я прошу вас, як людину, залишіть кімнату моєї родини! Усі мої папери, яких ви ще не розглянули, ви можете забрати з собою, поклавши їх до моєї великої валізки.

Годованець розглядав Михайла, як дуже цікавий експонат: мабуть, йому було дивно, як це арештант наслідуюється ще про щось його просити.

— Вихадіте! — повторив свій наказ годованець, і в тоні його бриніла погроза, а в очах з'явилися лиховісні вогники.

„Що ж я мовчу?“ — подумала Наталя. „Ясна річ, що на прохання арештанта він не звертає жодної уваги, а ось, коли я його попрошу...“

— Товаришу начальнику! — заговорила вона. — Приїхавши до нас десь пів п'ятої ранку, ви, очевидно, мали при собі ордер на арешт мого чоловіка, але наказу забрати від нас нашу єдину кімнату у вас не було, бо за печаткою ви післали значно пізніше-десь, мабуть, у шостій годині ранку. Чи ж не так? Нашу єдину кімнату ви запечатуете з вашої власної ініціативи, і я певна, що цілком у вашій владі залишити її нам. Благаю вас: лишіть її нам! Згляньтесь на мого хлопчика! Згляньтесь на мою стару, хвору маму, колишню народну вчительку! Щодо мене, то ось, будь ласка, прочитайте офіційну довідку про те, що я — стаханівка.

Сите обличчя годованця залишалося дерев'яним: жоден мускул не поворухнувся, поки він слухав Наталю. Довідка про те, що Наталя — стаханівка, виявилася зовсім непотрібною і дрібно-дрібно тремтіла в її тоненьких пальцях.

— Пріказиваю вийти! — із цими словами годованець недвозначно помацав свій наган.

Усі вийшли мовчки. Останнім вийшов наймолодший мешканець кімнати — Славко. Тоді на обох половинах дверей, що сполучували теплу кімнату Гринів із передпокоем, енкаведисти нависили дві сургучні печатки, з'єднані між собою шнурочком. У запечатаній кімнаті лишилися тільки Михайлові папери, його столик і піяніно — єдина цінність родини Гринів. Уся решта речей безладними купами лежала в передпокої.

— Жена арестованна! Ви несете всю відповідальність за цілість і неприкасаєність печатей НКВД! — сказав годованець і почав писати розписку на крайчику щойно викинутого з кімнати столика. Писав її дуже до-

вго: з труднощами виводив кожен літеру, кілька разів перероблював написане, а тоді знову писав далі... Нарешті, упрів і зсунув кашкет на саму потилицю.

— Разпішітесь!

— Найперше дозвольте мені прочитати те, що я маю підписувати, — відповіла йому Наталя і почала читати. Це була розписка, яка твердила, що дружина арештанта, Наталя Гринь, відповідає за цілість і недоторканість печаток НКВД і залишених у запечатаній кімнаті речей. Це все. І отаку розписку цей „начальник“ писав майже півгодини! Безграмотність цієї розписки настільки вразила Наталю, що вона мимоволі усміхнулася. Соромно було ставити свій підпис культурної людини на такому безграмотному документі. „Невже для агентів НКВД не є обов'язковим закінчення школи по ліквідації неписьменности?“ — хотілося Наталі спитати цього годованого „начальника“. Гостре слово мало-мало не злетіло з її уст, але вона своєчасно утрималася: тим можна пошкодити Михайлові, а тому... мовчки підписала розписку.

Годованець заховав розписку до портфеля і наказав арештованому одягатись. Він і сам уже квапливо одягався: писання розписки справді забрало багато часу, і було вже після пів восьмої... А тут, як на зло, виникла ще одна несподівана затримка: побачивши, що татко вже одягається, Славко стрімголов кинувся до нього з криком:

— Татку! Татку! І я з тобою поїду!

Міцно-міцно й ніжно водночас пригорнувши Михайло до себе маленьке тремтяче тіло сина, пальцями лівої руки пестив скуйовджене, нерозчесане волоссячко і шепотів:

— О, не плач! Не плач, синку! Слухай маму та бабці! — а сам відчував, що каже щось зовсім недостатнє, не те, що треба... Хотів би сказати синові на прощання щось небуденне, незабутнє, хотів би віддати йому частину себе самого, але слів не було: були сльози... Це саме вони давили в горлянку та замилювали густим туманом очі... Раз-у-раз захлинаючись, несамоовито кричав і плакав Славко, і тихо схлипував, ковтаючи сльози, Михайло. В цю хвилину вони обое забули відому їм обом заповідь про те, що чоловікам плакати не вільно, навіть і тоді, коли щось дуже болить...

Годованець відчинив двері з передпокою надвір і щось шепнув вартовому. Обое рішуче наблизились до Михайла, що разом із сином творив одну нероздільну цілість. Вартовий щосили рвонув дитину до себе, а годованець у ту ж таки мить виштовхнув Михайла через відчинені двері на ганок. Вартовий ки-

нув Славка на купу речей, схопив Михайлову валізку з білизною і стрімголов побіг наздоганяти свого начальника. Крізь розчинені двері видно було, що Михайла повели до воріт. Ні з Наталею, ні з мамою не встиг він попрощатися. Накинувши на голову хустку, кинулася Наталя до воріт і прибігла ще вчасно...

— Дозвольте попрощатися з дружиною! — попросив Михайло.

— Тільки пакароче! — відповів годованець.

Міцно притиснувшись до себе і, поцілувавши в чоло, сказав:

— Наталочко, збережи сина!

Ще мить, і Михайло зник за чорними дверцятами чорного, з усіх боків закритого авта. Машина рвучко рушила з місця і за хвилину зникла за рогом сусідньої вулиці...

Довго стоїть Наталя, дивлячись широко розплющеними порожніми очима в порожній слід... Хустка зсунулася на плечі, і змішаний із снігом дощ полоще її чорне волосся, стікаючи струмочками за комір сукні. Вона не відчуває на собі поглядів кількох жінок, які, заховавшись від дощу під дашком воріт, пажержливо схоплюють якусь цікаву новину з уст Наталиної найближчої сусідки, що стоїть у центрі групи, раз-у-раз на дивну постать під дощем очима показуючи.

До свого „помешкання” Наталя йде дуже повільно позиченими від столітньої людини ногами. Минаючи групу сусідок, які вмить замовкли, каже їм „Доброго ранку!” Жодної відповіді. Неначе по команді, всі стають до Наталі спиною, пильно вдивляючись у протилежний бік вулиці: щось там дуже цікаве побачили.

Біля самих дверей до свого передпокою Наталя спинається: оце тут її місце під сонцем! Оце тут із синком та мамою зустріне вона не лише листопадовий дощ із снігом, але й справжню січну сніговію з вітрами й морозами! Ще день, ще два, і з роботи її теж викинуть, а в трудовому списку напишуть: „звільнено за зв'язок із ворогами народу”. Із таким вовчим квитком її до жодної установи не приймуть, бо на ній лежатиме тавро:

вона вже не буде товаришкою, не буде й громадянкою, а лише „женою врага народу”. Ніхто з нею не вітатиметься, ніхто їй руки не подасть, і найкращі друзі не пізнаватимуть. Усе це вона знає, бо ж саме така доля тих дружин арештованих, які не зреклись своїх чоловіків. А вона не зречеться! Вона лише спинається на хвилинку на порозі нової доби...

Наталя чомусь не переступає свого „мешкання”, а лише дивиться на нього крізь скло вгорі дверей: купи безладно понавалюваних речей, неначе після погрому, а на одній із тих куп сидить двоє, загорнувшись у коц і щільно притулившись одне до одного. Крізь нещільно зачинені двері Наталя чує, як гомонить бабця, і як схлипує Славко. А ось бабця бере внука за руку і веде до стіни, де під годинником висить календар...

— Я навчила тебе користуватись календарем і годинником, — говорить стара вчителька, і в голосі її бринить метал, як колись. — Що бачиш ти на календарі?

— 16 листопада, — крізь сльози відповідає Славко. — Але це було вчора! Щоб одержати „сьогодні”, треба один листочок зірвати.

— Зірви!

Славко слухняно зриває.

— Прочитай сьогоднішню дату повністю, — так, як я тебе вчила!

— Субота, 17 листопада 1937 року.

— Добре! Тепер глянь на годинника і скажи мені, що він показує!

— Доходить восьма. А... коли „вони” постукали? — питає Славко.

— „Вони” постукали двадцять хвилин на п'яту. Це було на світанку 17 листопада 1937 року. Ти не смієш забути цього світанку так довго, як довго ти житимеш!

— Я не забуду ніколи!

Червень 1960 року.

Примітка авторки: Так, це й справді було на світанку. І це тільки один із мільйонів подібних світанків. Цю, намальовану своїми скромними зусиллями картину я присвячую сиротам московської червоної тиранії, розкиданим тепер по всій землі круглий. О. З.

Щойно появився вперше
„ОСТАННІЙ ПРОРОК”

роман ЛЕОНІДА МОСЕНДЗА

456 сторінок друку. Ціна книжки: у твердій оправі \$6.00, в картоновій — \$4.50. Видано заходом Ділового Комітету для видання творів Л. Мосендза в Торонті. Жадайте у Вашій книгарні або замовляйте в Діловому Комітеті за адресою:

Mr. M. FEDORENKO, 155 PARKSIDE DR.,
TORONTO, ONT. CANADA.

ВИЙШЛА З ДРУКУ

поема Олекси Бабія

„ПОВСТАНЦІ”

Книжка має 180 сторін.

Ціна одної книжки \$1.75

Поему „Повстанці” можна купити:

Ukrainian Bookstore,

2315 CHICAGO AVE., CHICAGO, ILL. USA.

Книгарні й кольпортери дістануть опуст.

Хор «Трембіта» в Чикаго

Українське Чикаго завжди мало публіку для добрих імпрез. Чи то була гостина Капелі Бандуристів, чи концерт М. Старицького, чи виступ мистців веселого слова, Понеділка й Ікера, чи вечір „Веселого Львова“ — завжди заля була повна. Маємо на думці не тільки такі залі середньої величини, як у школах св. Миколая або Шопена, але навіть аудиторію Технічної Школи Лейна на дві тисячі крісел, яку чикагська громада щертв заповнила під час Мазепинської академії. Тож нічого дивного, що так само численно вона прийшла послухати й побачити виступ найбільшого українського вокального ансамблю, який колисьнебудь концертував у нашому місті, сточленного мішаного хору „Трембіта“ з Дітройту під управою дир. Кирила Цепенди.

Ми, українці, милуємося в усякій музиці, але відомо, що плекання гуртового співу — це наша національна і всенародна особливість. Що ми вміємо на цьому полі досягнути, виявило турне славнозвісного хору О. Кошиця по Західній Європі. Щоправда, другого Кошиця дотепер ми не маємо, але чар, яким Українська Національна Капеля заворожила чужинську публіку, залежав не тільки від геніяльності диригента, а й від осяйної краси української народної пісні у прегарному опрацюванні М. Лисенка, К. Стеценка, М. Леонтовича, самого диригента й інших композиторів.

Культура гуртового співу в Україні стародавня. Хори в нас існували ще від XI століття. Хоч буйний розвиток „партесного співу“ припадає в нас шойно на XVII ст., то і з попередніх часів маємо докази на те, що при наших цехах і братствах існували кількоголосові хори і що поліфонічний спів промостив собі дорогу також до церковних богослужень. Коли візьмемо до уваги такі фактори, як товариськість українців, розвинене в них соціальне життя, славнозвісну „вулицю“

при акомпаніменті соловейків на тлі чудової поетичної природи й под., то не будемо дивуватися, чому, власне, в нашій країні самобутньо, стихійно і так буйно розвинувся гуртовий спів. Співацька культура була не тільки давня, а й висока. Павло Алепський авторитетно встановив, що український хоровий спів набагато краший від московського. У той самий час те саме заявив поляк Гербіній, ставлячи київські співи куди вище від тогочасних західноєвропейських хорів. Тож нічого дивуватися, що українці вчили москалів співати, організуючи в Московщині хори й театри, а в висліді цього українська музика панувала в Московщині впродовж більше як одного століття, поки її не замінила модна в цілій Європі італійська музика.

І коли ми сьогодні слухаємо українського хору, то, може, не кожному з нас приходить на думку, яка велика кількавікова підготовна праця попередила й зумовила його успіх. Досить тільки раз почути старовинні чарівливі мелодії колядок-шедрівок чи веснянок-гайок, щоб визнати за правду слова одного захопленого слухача, який сказав: „У цих піснях бринять голоси наших прабабунь!“ Під „голосами“ він розумів не тільки мелодії, а й „душу“ наших предків.

Так, коли ми слухали різних українських хорів недавнього ювілейного концерту „Сурми“, а в суботу 17 грудня ц. р. концерту „тридільного“ хору „Трембіта“, до нас промовляла немируща душа наших предків, їх співацька культура, їх стара мистецька традиція. Це те, що ми повинні далі культивувати, чим повинні дорожити і що повинні репрезентувати перед світом. Це діло варте зусиль і з уваги на неукраїнський світ і з уваги на нас самих, на наше молоде покоління. На нашу молодь, що тут, у Новому Світі, привикла бачити все в грандіозних розмірах, впливають позитивно і при-

тягально також ті наші імпрези, що позначені елементом розмаху й імпазантності. Коли наші діти бачать українські багатолюдні імпрези, їх репрезентаційний стиль, шик і високий рівень виконання, це усуває з їх свідомости мікроба меншевартості й недоцінювання ваги рідного середовища. Без сумніву, і під цим оглядом „Трембіта“ виконує корисну роботу.

Концерт „Трембіти“ послужив нам доброю нагодою для не одної рефлексії. Думок напрошувалося багато, коли ми бачили перед собою півсотню „висмокінгованих“ тенорів і басів, потім другу півсотню співачок у барвистій гуцульській ноші, а нарешті стоголосий хор, що вже своїм зовнішнім виглядом справляв враження чогось імпазантного й гідного уваги. Уже сам факт зорганізування й удержання такого великого колективу був успіхом самим для себе. Ці сто осіб бодай раз у тиждень з'їжджаються на проби; це теж досягнення в теперішніх умовах нашого життя. Про ефективність цих проб свідчить репертуар концерту „Трембіти“: твори передових композиторів від І. Бортнянського та С. Артемовського до А. Гнатишина, твори, складні своєю побудовою, фактурою та пасажима (напр., „Туман хвилями лягає“ М. Лисенка). Поруч таких самостійних композицій, як „Наш рідний край“ В. Третяка та музично ономатопеїзований „Льодолам“ М. Леонтовича, „Трембіта“ із справжнім пієтизмом склала данину рідній народній пісні з її неперевершеною красою, з погідною життєрадісністю („Янчик“ ар. С. Людкевича з характеристичними відгомонами) та з тужливою задумливістю переважно західноукраїнського пісенного фолклёру в „Вулиці“ Ф. Колесси. Хор діє не тільки естетикою пісні, але й самим її текстом, чаром поетичного слова, чому допомагає добре опанована дикція. Співдія звуку й слова збільшує силу експре-

сії, впливу на емоції слухача, розбуджує ширшу скалю вражень і переживань. Коли під цим кутом дивитися на укладення програми, то, безперечно, фінал опери „Запорожець за Дунаєм” був її гідним емоційним завершенням.

Хор „Трембіта” — колектив ще молодий, не тільки з уваги на час свого існування, але й на вік деякої частини своїх співаків, серед яких ми з приємністю бачили по-важну кількість молоді. Це гаран-

тія „довговічності”. Чи це не добрий приклад для інших громад, де в хорах співають здебільшого старші віком люди? „Трембіта”, як видно, амбітно й наполегливо працює, знаючи, що „не зразу Рим збудовано”. Але основи були надійні: то пієтизм до краси, до рідної пісні, то бажання, не зважаючи на труднощі, черпати з багатющої скарбниці нашої духової культури і, добувши з неї окремі перлини, підтримувати на душі українську громадськість, її віру в перемогу на-

шої Правди, а в душі молоді будити пошану й любов до далекого Рідного Краю. Така праця вимагає багато енергії, пильності, жертвовності, безінтересовності (як, напр., поїздка до Чикаго) і передусім багато любови; але вона благородна і плідотворна, вона така, що є за що подякувати і побажати на майбутнє росту вгору до щораз більшої досконалості і до щораз кращих мистецьких осягів.

Р. Завадович

Чоловічий хор „Трембіта” з Дітройту

Орест Руснак

Рік 1960-тий почався для українського музичного світу двома болючими втратами: 13 січня помер у Філадельфії піаніст і визначний музичний педагог, основник і директор Українського Музичного Інституту в ЗДА Роман Савицький, а 23 січня закінчив своє життя у Мюнхені (Німеччина) оперний співак-тенор Орест Руснак, знаний нашої публіці з оперної сцени, концертної естради і з грамофонних платівок.

Орест Руснак народився 24 липня 1894 р. в с. Дубівці на Буковині, в сім'ї сільського дяка. Батько його хотів, щоб син продовжував його традицію і був також дяком, але доля покерувала життям сина інакше. По закінченні середньої освіти в Чернівцях покликано Ореста до військової служби в австрійській армії, з якої по розпаді австрійської монархії перейшов він до Української Галицької Армії та брав участь у бойових акціях, як старшина, на західньому фронті.

У травні 1919 р. в час наступу польської армії і прориву нашого фронту між Хировом і Перемишлем, що змусив наші частини до

відступу на територію Чехо-Словаччини, покинувши з частиною УГА опинився в таборі в Німецькому Яблінному, де зформувалася була Українська Бригада. Тут належав він до чоловічого хору бригади і його сильний голос разом із ліричним тенором другого, пізніше оперного співака Василя Тисяка, надавав краску усьому хорові.

Маючи з молодих літ велике замилювання до співу, як про це оповідає він у своїй, з гумором написаній автобіографії „Від комори до опери”, та за намовою товаришів військовиків, бере відпустку в команді бригади і, як багато тодішніх молодих старшин, подається на студії сольоспіву до музичної консерваторії у Празі. По закінченні студій директор консерваторії поручив його директорові опери в Кенігсберзі і цей, почувши його голос, без надуми заангажував Руснака до Кенігсберзької опери. Згодом завершив він свої студії в Міляно в Італії і виступав на оперних сценах Грацу, Відня, Гамбургу, Берліну, Липська і Мюнхену, дістаючи всюди найкращі рецензії (Закінчення на 28-ій стор.)

**З ВИСТАВКИ УКРАЇНСЬКОГО МИСТЕЦТВА
В ДІТРОЙТІ 1960**

М. Гарасовська-Дачишин

Квіти у вікні

ОРЕСТ РУСНАК

(Закінчення з 27-ої стор).

за свої виступи. В Мюнхені поселився він на постійно, виступаючи в опері (головно у Вагнерівських музичних драмах), на концертах, і працюючи також як учитель сольоспіву.

В часі „ери Скрипника” відбув турне по Україні, не забував своєї Буковини, куди приїздив на концертні виступи, гостював і в львівській опері в час німецької окупації.

По другій світовій війні співав часто на українських концертах у Мюнхені та по таборах в Зах. Німеччині.

Був одружений з німкою і по своїй дружині перебрав її дівоче прізвище, виступаючи на сцені як Герлях-Руснак.

Хай ця коротка згадка в річницю смерті заступить грудку землі на могилу на чужині, далеко від рідної Буковини, великому мистцеві-співакові і воякові Української Армії.

Осип Залеський

Добра книжка — це найкраща
розривка культурної людини!
„УКРАЇНСЬКЕ ВИДАВНИЦТВО”
— М ю н х е н —

Пропонує такі свої видання:

	Ціна в долярах
Ольга Мак:	
БОГ ВОГНЮ	
Повість в 3 томах	6.00
З ЧАСІВ ЄЖОВЩИНИ	
Спогади	2.00
Віра Вовк:	
ДУХИ І ДЕРВІШІ	
Повість	1.50
ЕЛЕГІЇ	
Поезії	0.75
Юрій Тис:	
ЖИТТЯ ІНШОЇ ЛЮДИНИ	
Фантастична повість	1.50
Петро Кізко:	
УСТИМ БЕЗРІДНИЙ	
Повість	1.50
Олекса Воропай:	
ЗВИЧАЇ НАШОГО НАРОДУ	
Том I, Зима, Весна	3.00
Др. Ростислав Єндик:	
ДМИТРО ДОНЦОВ	
Ідеолог Українського Націоналізму	1.30
Леся Хриплива:	
ВІТЕР З УКРАЇНИ	
Ілюстроване оповідання для дітей	2.00
ОТАМАН ВОЛЯ	
Повість для молоді	2.00
Підготовляється до друку	
Олекса Воропай:	
ЗВИЧАЇ НАШОГО НАРОДУ	
Том II, Літо, Осінь	3.00
А. Фурман:	
КРОВ І ВУГІЛЛЯ	
Повість з життя і боротьби українських засланців у Воркуті.	3.00
Усі перелічені твори можна набути в українських книгарнях у вільному світі, а також безпосередньо в видавництві	
VERLAG	
SCHLACH PEREMONY	
Munchen 8, Zeppelinstr. 67	
Bundesrepublik Deutschland	

Камінний сад оживає

Богдан Рубчак

(Богдан Рубчак, „Промениста зрада“, в-во Нью-Йоркської групи, Нью-Йорк - Чикаго, 1960)

В 1956 році, під маркою літературного об'єднання „Слово“, вийшла книжка молодого поета Богдана Рубчака „Камінний сад“. 58 сторінок коротких, часом тільки восьми-шести чи навіть три-рядкових поезій, творили справді камінний сад, муром відгороджений від сприйняття так званого „пересічного“ читача. Абстрактна обкладинка Константина Мілоданіса ще більше підкреслювала холодну огорожу, що відділяла автора від читача. Автор, за його словами, „син міста“, чи вірніше, в'язень міських мурів, рветься до соняшної весни, відчуває „завтра“ і в останньому вірші цієї збірки „Пісня пісень“, не попрощавшись із своїм читачем, подає руку коханій і каже:

„Підемо,
Може знайдемо стежку
Із цього камінного саду“.

Завіса падає, і через чотири роки вона піднімається в новій книжці поета, інтригуючо названій „Промениста зрада“. Здебільшого, поети всього світу ідеалом людства ставлять вірність, отже, яка ж то зрада буде настільки променистою, щоб стати наголовком книжки поезій?! Відповідь працьовитий читач знайде не в обкладинці Анатолія Коломийця (перевернута догори ногами вона виглядає багато ліпше, ніж просто),

а в віршах. Тільки треба дуже уважно читати, і власне, автор хоче дуже уважного читача. Адже ж Богдан Рубчак писав цю збірку чотири роки, отже, хоч поетові і не сподобаються такі „прозаїчні“ арифметичні обчислення, він писав, в середньому, один рядок на тиждень. Приблизно таким темпом треба читати вірші поета, щоб знайти в них таємні скарби.

Два вірші дають відповідь на питання про зраду. Один — „Зрада ангела“ — зображує ідеаліста, мистця, що відрікся своїх „небесних“ ідеалів, став сибаритом, рабом речей. Він ще цілком не втратив янгольських крил, його ще „пече сліпучий спогад першої блакиті“, але вже він не може літати. Мабуть, уже не злетить він більше ніколи, і це не та, не промениста зрада. Її шукати треба деінде. Відповідь знайдете у вірші „Промениста зрада“, з якого видно, що „промениста зрада“ — це якраз, прозаїчно висловлюючись, зворотний процес: шлях від звичайної людини, з усіма її земними слабкостями і „мікрокосмосом мікрокохання“ до небес, до місяця і до зірок. Це шлях бранця, що вирвався з камінного саду. Щоб стати на цей шлях, треба принести в жертву своє матеріалістичне, з е м н е маленьке ество —

І треба так довго йти
В непросто яснім промінні...
І падати в тьми обрив..."

Як же може людина-ідеаліст вивратись із полону камінного саду? В поезіях дуже легко такі проблеми одягати в туман, недосказаність, дво-значність і містику. І Богдан Рубчак це робить. Проте, на кожну загадку так чи інакше відгадку можна відшукати, і з окремих рядків і образів складається уявлення, що це відбувається шляхом всесвітньої катастрофи: загине теперішній матеріалістичний, облудний світ з обивателями, в яких душа — „як крамничка, де продають рибу“. Світ знов постане з початку, з „ніщоти“:

Коли то на трьох темних вістрях
кровію сплив світ,
І дерево пізнало свій закон,
Тоді настала тиша, і не було вже голубів.
Язвіло небо ямами, без голубих своїх очей.

... Не зрозумів ніхто,
Що на горі від смерті піднялося зрозуміння дня.
Найвища жертва блиснула: пита-
ня чин,
Щоб десь рука накреслила на
глині тінь човна.

У вірші „Смерть хамелеона“ поет ще раз підкреслює, що з кінця світу зроджується новий, кращий початок, з можливістю постання кращої, щирішої й чеснішої Людини. Сучасним же станом земного життя поет одверто невдоволений, він тікає від нього так далеко, як відпускає його кам'яний полон — в міські парки, де він голубить пораненого брудного голуба і бездомного пса, в неозорі простори доріг, лісів і ланів, а найчастіше — в сні і мрії. Коли в місячну ніч стати і довго-довго дивитися на місяць, то і ви відчуєте те, що відчув поет:

Ніби
Місяця кружок
Летить нестримно
До твого обличчя —
Ніби місяць
Світлом проникає
Все глибше й глибше й глибше
У твої зіниці.

Поема про місяць, названа Рубчаком „Спомин про місяць“, змальовує коротко, схематично і трохи поверхово кохання двох людей. Спочатку, під впливом місячного проміння, народилося „непорочне крайнебо“, але згодом той же місяць „злочинливим дотиком“ перемінив шастя в пісок (а пісок у Рубчака — це символ найбільшого зла), і між двома коханнями не стало кохання й зрозуміння. Вони ще силуються втриматися одне біля одного, аж поки не зрозуміють, що „все вже нам умерло“. Тоді вони прощаються і, як чужинці, розходяться. Але ж кохання було, воно спогадами проходить через ціле життя людини, і коли вже

падходить старість, то часом трапляється, що давні коханці сходяться знов:

„Коли
З чола мого впаде овоч останній,
І осінь співощі вицепить у скроні
мої —

Будь зо мною тоді,” —
просить поет.

Це в поетовій інтерпретації, так звана любов до смерті, а може, і після смерті, бо поет вірить у вічність життя і перехід душ із покоління в покоління.

Поема дуже мелодійна, настроєва і правдива. Звичайно ж, поема не така ясна і зрозуміла, як у цій переказі. Яспість місячного сяйва затемнюють такі порівняння, як „Місяць промінням своїм перемінює світ, немов очі дитини” (що кого перемінює: місяць — очі дитини, чи очі дитини — місяць? Ох, той знахідний відмінок, що зівпадає з називним!) — або: „Піднімеш на долонях моїх місяця до уст моїх. Я зілкую їх...” Бр... Як страшно і несмачно. Звичайно ж, „моїх місяця” тут — це спогади чи привиди минулого кохання, але ж чи догадається читач? Мабуть, що ні.

Як кожний модерніст, Богдан Рубчак будує свої вірші на підвалинах античного і робить це видимим, беручи собі за провідницю в поході з камінного саду біблійну Суламіт; темою другого вірша в „Променистій зраді” поет узяв зраду Юди в Гетсимані (ця зрада теж не промениста), ще одну поезію будує він на образі зловісничі - Касандри. З новіших поетів Богдан Рубчак обирає собі за зразок Богдана Ігоря Антонича, з яким безумовно має багато спільного, і Василя Барку, з яким має дещо спільне і — на щастя — не має неприємної „дитячої” солов'ячості поезій Барки. Письменник Дос Пассос, говорячи про модерністів, підкреслив, що все нове базується тільки на старому, і чим воно новіше, тим давнішу базу собі обирає. Богдан Рубчак свідомо вважає себе модерністом, хоч в останні часи цей термін набрав амеполобідних обрисів. (Під плащем модернізму часом ховаються графомані і літературні шарлатани, що всі свої невдачі пояснюють низьким культурним рівнем читача).

Сучасних модерністів цілого світу об'єднує ідеалізм, в найвищій мірі критичне ставлення до навколишнього суспільства (звідси мінорний тон модерністів), гуманне ставлення до покривджених (улюбленці модерністів — „інтелектуальні боми”, звідси зв'язок із так званими „бітниками”), разом із тим, передбачення і навіть жадання вибухового кінця світу (звідси ясні апокаліптичні мотиви), почуття своєї вищості, окремоти, а тому і самотності (звідси відчай самоти і страху). З боку мистецьких засобів, модерністів єднають вишукані, „незвичайні”, різкі образи, метафори і порівняння. Це, з моєї точки зору, найкраща сторона творчості

модерністів, і коли доходить до образів, я Богдана Рубчака прекрасно розумію. Поет одверто хизується своїми образами й афоризмами, багато з них (на жаль, далеко не всі) справді коштовні. Створюється враження, що не образи існують для віршів, а вірш для образів. Поет ніби будує майстерну мозаїку з наперед заготовлених, в пориві надхнення „винайдених” образів, обрамовуючи їх в ту чи іншу поезію, не дбаючи про те, як виглядатиме цілість. Тому, читаючи поезії модерністів, в тому числі й Рубчака, доводиться просто поминати те, що не спинає уваги, бо це просто зв'язковий і зачасто випадковий матеріал, а зупинятися на вдалих і розумних образах. Термін „розумний” вжито на тім місці для того, щоб підкреслити деяку надуманість образів. Це — не теплі слова чуття і серця, це — те, що „з холодної століці очей” „брамою уст” виходить з „огорожі чола”, спрямоване до серця читача. Поет передбачає, що слова його „уб'є мороз”, цебто, що вони не завжди дійдуть до мети — „до селищ сердець”, але потеплішають не хоче. Бо тоді слова стануть „звичайні”, людські, а модерністи прагнуть створити надлюдське.

Поет настільки підкоряє своє серце розумові, що (чи не навмисне?!) дає вірш „Весною” місяцем серпнем, а вірш „Осінь” пише в січні. Єство його живе своїми порами року, бо вірші його складає розум, а не серце. А читач навчився з дитинства вірші сприймати не розумом, а серцем, і довго доведеться боротися модерністам, щоб цю традицію перебороти...

Богдан Рубчак цурається цвітистих дрібушечок у своїх образах. Його образи яскраві, але без прикрас. Вони побудовані з основних, первісних елементів. Поет бо намагається, як він каже, „щоб я був чорний-нагий, без зайвих зрадливих барв.” І самою тільки прямою думкою поет спромігся на такі гострі й правдиві картини, як:

„Весну прозора торкаєш, немов
обличчя дитини. Вона глядить на
тебе блакитними очима і стає
твоїм добрим другом” ...
або:

„І промигнули в темнім вікні об-
личчя старечі на мить, і за мною
культує їх згорблений сміх”.

Або ще:

„Округлі спогади висять на
галузі тиші, дозрівають, мов сли-
ви”.

Над цим образом уже треба трохи довше подумати, очі закрити, але заразом образ дуже яскравий. Весну Богдан Рубчак змальовує таким мистецьким, урбаністичним мазком:

„Я бачу весну, бо клатик сні-
гу і сажі між мурами став тро-
хи меншим”.

А ось прекрасний скульптурний

малюнок осени, відчутий, певно, під час Служби Божої:

Візантійський собор — це осінь.

Образи евангелістів

На царських вратах її,

У глибоких вдумливих барвах,

Обрамлені старим золотом,

Що куте в листя винограду.

Дуже цікаві в цій відношенні „Нічні мініатюри” з книжки „Камінний сад”. Це, тавтологічно висловлюючися, „мініатюрні мініатюри”; кожний вірш складається з трьох рядків і — тільки один дуже пластичний образ: коханці в образі двох стиглих вишень на долоні, краса дівчини передана через деталь вишневого цвіту в чорному волоссі і т. д.

Часом образи стають засміливими, але ще виразними і сприйнятливими, як, наприклад, „Мов роса на павутинні, білє блистять на нервах”, а часом поет переходить грань розуміння і не хоче відмовитися від авторського егоїзму — писати головним чином для себе, а не для читача. Так створилися такі образи, як „У твоїм обличчі, де росте всесвіт, буде рости мій дім”. Образ невірний уже хоч би тому, що обличчя — це площина, і якщо щось на ній і справді мало б рости, крім бороди і вусів, то тільки на ній, а не в ній. Або „Біжи у ніч, яку вмістити в принагідне ліжко” (де тут присудок? „Можна”, „треба” чи „не треба” вмістити і чому, чому саме в ліжко, та ще й принагідне?! Хто його знає!). Або ще такі рядки:

Засни, суворосте кар. О! Навіки
світ увільни!

Хай буде на небі часу золотий
м'яч.

Хай не буде на небі більш образ
моєї вини:

Завершення болю — Христа роз-
п'яте рама”.

Поперше, неканонічний ритм більшості віршів Рубчака (я б радше назвала його вірші ритмічною прозою) не дає змоги поставити наголосу на слові „образ”, тому не відомо, чи на небі поет бачить образ, чи образи своєї вини. Зміст строфи, начеб то, що людські муки, викуплені жертвою Христа, вже повинні були б скінчитися лагідним прощенням — але чому ж це все так „мудро” закручено? Хіба, щоб щось „нове” сказати? Але це вже зовсім не нове.

Часом „загадковість” метафор у Рубчака доходить до комічного, наприклад, у таких рядку:

„Тобі відкриє чапля тайну свого
обличчя”.

Неопрацьованість мови і некритичний підхід до своїх метафор осмілює і вірш „Казка”, що має досить глибокий, але недостатній читачеві зміст. Зміст вірша в тім, що одного ранку хтось зробив страшне злочинство. Причетний до злочину чоловік виступив за свідка, обвинуватив у злочині невинне дівча, і суд її засудив.

З гіркого досвіду ми знаємо, що дуже часто воно так і трапляється. Але як же поет Рубчак „оздобив” цю істину? Вірш відкривається так:

„Ранок, сліпий від досад,
Поповнив тираносид”.

„Тираносид” — це новотвір, але це не щось таке на зразок слів „сусід” чи „домосид”, з коренем „сид” (сидіти). Ні, це на зразок англійських „homicide і suicide”, отже має означати „тираноббивство”. В сполученні з провінціалізмом „поповнив”, що вжито тут у значенні „вчинив”, це дуже оригінальне плетиво. Коли ж лжесвідок знайшов дівча, воно собі співало „в тернових кущах, тернові вінки в’ючи”. Неабияку мужність мало те дівча, коли терни не заваджали йому співати! Хіба що його від терня добре захищав панцер — „одежа з полину стеблин” (якби поет поставив „з стеблин полину”, було б краще для змісту і ритму, і наголос зберігся б правильний).

Богдан Рубчак — на шляху великого шукання. Він знайшов спосіб вислову думки в образі. Справа лише в тім, щоб ті образи стали динамічними, до чогось реального кликали, бо самою критикою добра не збудеш. І статична безсюжетність поезій Рубчака вістрям упирається в питання: **а де ж Україна?** На жаль, ні словом, ні посередньо, ні безпосередньо, в жаднім творі Україна чи українські проблеми не згадані. Очевидно, виходить поет із відомого твердження Гете про те, що справжнє мистецтво не може бути національним, воно мусить бути світовим. Справді, „всесвітнього” твору я ще не читала. Кожна книжка, кожна поезія має свою національну душу,

свій колорит. Тому так тяжко перекладати дійсно мистецькі твори з однієї мови на іншу і — парадоксально — немистецькі або прозаїчні речі може перекладати вже навіть машина. Оскільки поезія може бути висловлена лише тією чи іншою мовою, вона в першу чергу мусить бути **національною**. Коли такі нації, як Англія, Америка чи навіть Франція можуть дозволити собі космополітичні жести, наша література

в першу чергу мусить бути **українською**, не тільки для наших читачів, а й для тих, що читали б її в перекладах. Модерністи, що тримають зв’язок із поетами співзвучних напрямків у всьому світі, мабуть, засоромились би, коли б їх іншомовні колеги запитали, чом це вони ані словом не згадають про свою батьківщину. Треба поетові про це подумати.

Ганна Черинь

Перед Виставкою Українського Мистецтва в Дітройті 1960 р. Зустріч у домі батьків арт. мал. Ірини Носик у Торонті. Зліва направо сидять: А. Стебельська, Ірина Носик, І. Дмитренко. У другому ряді зліва направо стоять: О. Левицька, Іван Носик, Л. Носик, В. Софронів-Левицький, Маруся Бек, Б. Стебельський, о. П. Хомин і М. Дмитренко

ДРУКАРНЯ ВИДАВНИЦТВА МИКОЛИ ДЕНИСЮКА

приймає замовлення на всякі

ВЕЛИКІ Й МАЛІ ДРУКАРСЬКІ РОБОТИ

в українській, англійській та інших мовах,

Приймає до друку офсетом або на плоскій машині
КНИЖКИ, ЖУРНАЛИ, ПРОПАМ'ЯТНІ КНИГИ НАШИХ
УСТАНОВ, ПОРТРЕТИ і ін.

з гарним оформленням і оправою всякої величини.
Виконання робіт швидко й дуже дбайливе (зразком можуть
послужити такі видання, як твори Тараса Шевченка,
Трилогія Богдана Лепкого, „ОВИД” і інші).

Ціни низькі.

Роботи доставляємо до всіх місцевостей у ЗДА, Канаді й
інших країнах.

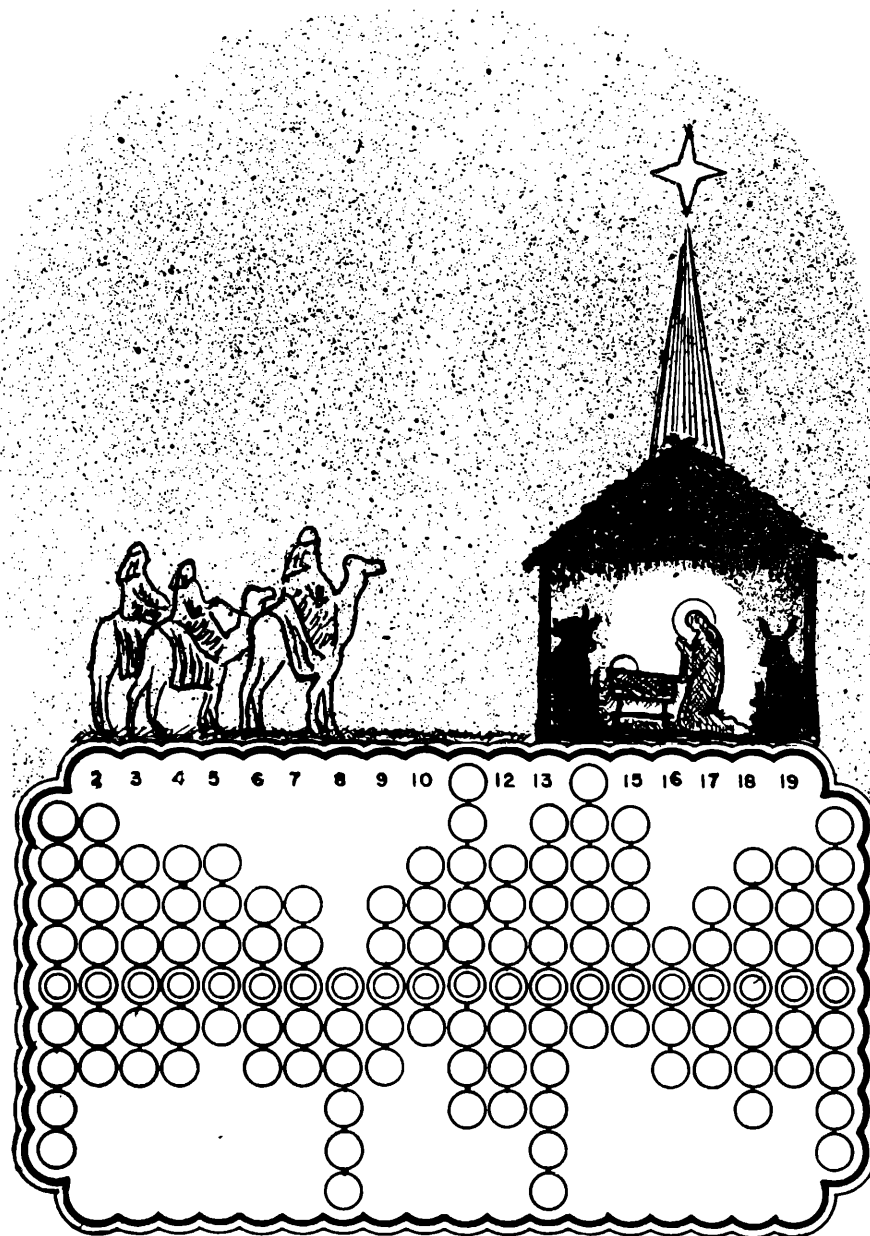
За ближчими інформаціями звертайтеся на адресу:

MYKOLA DENYSIUK PRINTING COMPANY

2226 W. Chicago Avenue — Chicago 22, Ill. — USA.

Запрошуємо наших Читачів надсилати розв'язки загадок, що їх друкуємо в кожному числі нашого журналу. Між передплатників „Овиду”, що надішлють правильні розв'язки різдвяної загадки, ви-

льосуємо нагороду з трьох найновіших книжок нашого видавництва, нових не друківаних досі літературних творів (гляди оголошення на другій стороні обкладинки).

Різдвяна загадка

би, ван, вий віт, га, го, гол, да, є,
ка, ка, лат, ле, ле, ли, ли, ло,
ля, ма, ма, ма, ма, мат, мат,
мон, на, на, на, ни, ни,
ня, о, пер, пи, ра,
ри, ри, рі, рі, розп, са,
сан, сей, си, спов, ся, та
то, ум, фа, фа, хи, хон,
хрест, чу, я, я, я, я.

З вище поданих складів зложити 20 слів, які пов'язані тісно з життям і діяльністю Ісуса Христа, та помістити їх відповідно в поданій хрестиківці. Ряд позначений подвійними колісцятками дасть бажану розгадку.

Щоб улегшити розгадку, подаємо такі пояснення:
Слова: 2, 8, 11, 14, і 18 — місцевості

пов'язані з життям і діяльністю Ісуса Христа.

3, 9 і 16 — апостоли.

15 і 19 — два противорічні вигукі юрби, що оточувала Ісуса Христа.

13 — один із останніх висловів Ісуса на хресті.

4, 10 і 20 — жіночі імена.

В. В. Ф.

ПАПІР

У ВЕЛИКОМУ ВИБОРІ

НА

- КНИЖКИ
- ЖУРНАЛИ
- ЛЕТЮЧКИ
- ТОРГОВЕЛЬНІ ДРУКИ

НАЙЛІПШОЇ ЯКОСТІ

КАНЦЕЛЯРІЙНІ ПАПЕРИ Й НА ВЕСІЛЬНІ ЗАПРОШЕННЯ

ДОСТАВЛЯЄ

Reliable Paper Company

УКРАЇНСЬКІ ДРУКАРНІ, ВИДАВНИЦТВА Й ПРИВАТНІ ОСОБИ НЕ ТІЛЬКИ В ЧИ-
КАГО АЛЕ І В ІНШИХ МІСТАХ

ОБСЛУГОВУЄ ЗАСТУПНИК ЦЕЇ ВЕЛИКОЇ АМЕРИКАНСЬКОЇ КОМПАНІЇ
УКРАЇНЕЦЬ (доставець паперу на 14-томове видання творів
Тараса Шевченка і трилогії Богдана Лепкого)

PAUL MARRINOFF,
3305 N. Newcastle Ave.
Chicago 24, Ill.
Phone PA 5-8529

За інформаціями можна звертатися до п. Павла Маринова
письмово або телефонічно також по українськи.

ФЕДЕРАЛЬНА КРЕДИТОВА КООПЕРАТИВА

„САМОПОМІЧ“

2351 W. CHICAGO AVE CHICAGO 22, ILLINOIS.

Телефон: HU 9-0520

Приймає вкладки й дає позички

ПОЗИЧАЮЧИ на авто, на меблі, на задаток хати, на ремонт дому чи ін. платите
в Кредитовій Кооперативі „САМОПОМІЧ“
лише дол. **48.75** відсотків від дол. **1.000.00** за один рік.

ПРИ ЦЬОМУ коштом „Самопомочі“ забезпечується позичку до висоти дол. 10.000
на випадок смерті або цілковитої непрацездатності позичальника.

БЕРУЧИ в „Самопомочі“ кредит на авто і даючи на її забезпечення свій тайтел
(право власності) не потребує ручителів.

ПРИ ЦЬОМУ можете полагодити забезпечення авта від різних випадків.